

SAMBAND

No. 95. Mars 1916.

“Samband” utkommer hver maaned og er et literær-historisk skrift for norske hjem i Amerika. Det er et organ for bygdelaagbevægelsen og er særlig tilegnet bygdelaagernes historiske virksomhet. Abonnementspris \$1.00 aaret; enkelte hefter 10c hvert.

Udgives av SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:

A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

Gamband

is a monthly magazine containing historical and biographical sketches from Norwegian settlements in America, besides old country folk-lore, tradition, and history; and is designed to be a magazine of general literary interest for the home. It is an organ for the Bygdelag movement in America. Subscription price, \$1.00 a year. Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION.

Manager and Editor, A. A. Veblen.

Indhold af No. 95, Mars, 1916.

	Side.
De skandinaviske pionerer og vore skandinaviske settlementers vedligeholdelse. N. T. Moen	257
Ældre og yngre slechter fra Tunhovd, Numedal. I. Herbjørn H. Strøm	261
Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn. XIII. O. S. Johnson	270
Vil det norske folk det? J. E. Haugen	293
Valdriser i Door og Keewaunee Co. A.	299
Valdriser i Pope Co., Minn.—Iver I. Hippe.—E. J. Dahly	303
Fortællinger om kjæmpen Hans Reianæs. B. L. Wick	305
Sjur Haave. O. O. E.	308
Nils E. Viste. A.	309
En barnedaab. K. K. Rudie	310
Indskrifter paa gamle øboller. Ved K. K. Rudie ...	312
Øpe brev te Timan Quarve. T. O. Roble	314
Tolvtalet-Visen. Ved Olaus Rustad og C. N. Remme..	316
Kvittering for bidrag til Valdrisgaven. A. M. Sundheim	320

Nye Records funget af Prof. Carsten Bøll

Du gamle Mor.....	75c	Bladst alle Lande.....	75c
De fire Bat.en.....	75c	Mens Nordhavet.....	75c
Sørner of Norge.....	75c	Yaar fjordene blaaner.....	75c
Ja vi elsker.....	75c	Mor.....	75c
Den norske Hifter.....	75c	Eg gjette Lulla.....	75c
Arvots Hjelofang.....	75c	Og M'ven laa.....	75c
Mildom Haf ar.....	75c	Rieringa med Staven.....	75c
Gamle Norge.....	75c	Paal paa Gaugi.....	75c
Viri! Vi Vri!.....	75c		
Eg ser deg ut.....	75c		

18 andre Sangar for kun \$6.75, porto frit, for Columbia og Victor Maskiner.

Northwestern Music House,

Carl Raugland, Pres.

520 Second Avenue So., Minneapolis, Minn.

Samband.

No. 95

Mars

1916

De skandinaviske pionerer og vore skandinaviske settlementers vedligeholdelse.

Av Nels L. Moen,

formand for Østerdalslaget og red. av Fergus Falls Ugeblad.
(Optaget paa anmodning af senator Knute Nelson.)

Naar man betragter de skandinaviske settlementer her i nordvesten, saa er der noget med dem som sætter tanken i virksomhed. Hvad er aarsagen til den stilling som saamange af vore gamle pionerer befinder sig i? Faktum er nemlig den, at en hel del af vore gamle folk sidder igjen alene paa sine farme, medens børneflokkene er reist til byerne for der at arbejde for andre eller muligens forsøge at oparbejde egen forretning, eller de har reist til vestens vildmarker for at kaste sig ind i nybyggerlivets besværligheder. Og saa sidder kanke forældrene igjen i uhjælpelig velstand og beklager sin stilling. Alderdommen er kommet paa dem — de aarfer ikke at fortætte strævet. Rundtom ligger den pent opdyrkede farm, og gaardspladsen er prydet af prægtige bygninger af forskjellige slags — alt vidnende om, at de gamle har været strævsomme og nøjsomme folk. Men nu staar maaske de gamle og beskuer det hele med taarefyldte øine. Minderne ruller frem for tanken. De ser tilbage til sin kraftige ungdomstid, da de slog sig ned paa en homestead og begyndte at rydde og bygge, at pløie og dyrke. Alt var da saa lovende og livslystet saa lyst. Maren gik og det gled frem til velstand og velvære. Børneflokkene blev store og far og mor glædede sig over sine haabe-

fulde sønner og døtre. Og saalænge børnene var i umyndighed gif det godt. De hjalp til at ta vare paa farmarbeidet og husstellet. De gjorde hjemmet saa livagtigt og koseligt. Men saa blev den ene efter den anden voksen og før far og mor næsten andet det, var børnene forbundne fra det kjære hjemsted og selv var de blit gamle. Saa maatte de ty til hyrehjælp, men det var de ikke vant med, og fandt det baade kostbart og utilfredsstillende. Farmen blev ikke røgtet paa vanlig vis, ofte var det næsten umuligt at saa hyrefolk. Alderdomsbekymringer stirrede dem i ansigtet. Kræfterne blev mindre til hvert aar, og de erkjendte for hinanden, at „dette gaar ikke længere“. Dette er netop den stilling som mange af vore gamle farmere befinder sig i netop nu. Det er ikke nogen drøm, men den triste virkelighed. Hvad er saa resultatet? Jo, i de fleste tilfælde sælger de sine prægtige farme og flytter til en by, hvor de vantrives resten af sine dage. Men ikke nok dermed. De gamle farme, som har været landemærker af ægte skandinaviske hjem en menneskealder besættes af fremmede nationer. Følgen er, at mange af de for 25—30 aar siden kompakte skandinaviske settlementer er ikke at gjenkjende.

Dette er ikke som det burde være. Det er galt for de unge og endda værre for de gamle. Og det er galt for vort skandinaviske folk idetheletaget. De prægtige farme som vort pionerfolk har oparbejdet burde gaa i arv fra slægtled til slægtled. Der har de gamle tilbragt sine bedste, kraftigste, lykkeligste og mest haabefulde aar, og der vil de trives bedst naar deres livs aften sol kaster sit dunkle skær over alderdommen. Der blev børnene fødte og der fik de sin barndomsbeskyttelse og ungdomsudvikling. Der burde nogen af dem gjøre sit fremtidige hjem og paa samme tid tjene som støtte og hjælp for forældrene i alderdommen. Det er et uheldigt skue at se gamle folk sidde igjen uhjælpelig paa en velopdyrket og prægtig

bebygget farm, fordi de har stelt sig slig med børnene, eller børnene har været saa ligegyldige ligeoverfor sine forældre, at alle har forladt dem. I de fleste saadanne tilfælde er vi bange for, at der er skyld hos begge, baade de gamle og de unge.

Maaske har de gamle været for kneben og stræng. De vilde at børnene skulde arbejde aar ud og aar ind uden at gives anledning for fremtiden. De holdt krampagtig fast i alt de havde indtil børnene blev mismodig og gif sin vei. Paa den anden side er der nok af sønner og døtre der er for dringsfulde og urimelige og som ingen pligtfølelse har lige overfor sine gamle forældre. Men en ting synes dog at være mærkbar i denne forbindelse, og det er, at mange forældre gjør ondt baade mod sig selv og sine børn ved at de holder fast for længe. Hermed mener vi ikke, at det er klogt at overdrage sin eiendom til børnene og kun stole paa deres ord og ære for alderdomsstøtte. Nei langt fra. Vi tror tværtimod at gamle folk som har eiendom bør beholde ialfald saameget af den at de er aldeles sikker paa selvstændigt ophold saalænge de lever. Men vi mener, at mange begaar fejl deri, at de ikke gir børnene en chance. La os ta til eksempel en velstaaende farmer. Far og mor holder paa at bli gamle og børnene er voksne. Vilde det ikke være fornuftigt da, at gi en eller flere af børnene en chance til at bruge farmen, om det saa var nødvendigt at gi særskilt gode betingelser. Jo, vi mener netop, at her er det hemmeligheden ligger. Forstandige børn vil ikke gjerne forlade forældrehjemmet og det gamle nabolag, dersom fremtidsudsigterne er lige lovende der som borte. Naar folk blir gamle maa de ha nogen til at drive farmen alligevel, og da vilde det jo være meget hyggeligere at ha nogen af sine egne end fremmede, selv om de maatte gi langt bedre betingelser. Paa den maade kunde meget gøres forat vedlige-

holde vore kjække skandinaviske settlementer. De gamle vilde slippe at flytte til byen, menighederne vilde vedligeholdes, religionsfoken holdes oppe og skandinavismen bevares i flere generationer.

Paa dette omraade er der en mærkbar forskjel blandt os og folk i ældre verdensdele. Naar Ugebladets redaktør var i Norge ifjor, kunde vi ikke andet end beundre gaards- og bygdepatriotismen der. Odel retten har vel sine svage sider, men har dog gjort meget til at bevare denne patriotisme. Den har iallefald bevirket forpligtelser mellem forældre og børn som har havt til følge at gaardene beholdes af samme familie gennem en række af slægtled. Vi talte med flere unge mænd om ikke de syntes de burde reise til Amerika, hvor anledningerne er bedre, og fik flere gange til svar: „Jo, vi tror nok at udsigterne er bedre i Amerika og vi skulde ha lyst til at reise, men vi kan ikke tænke paa at forlade denne gamle gaard og vore gamle forældre. Her har far og mor strævet, her bodde bedstefar og bedstemor og deres forældre. Denne gaard har tilhørt vor familie fra den blev ryddet og bygget, og jeg kan ikke tænke paa at la den gaa i fremmede hænder.“ Paa grundlag af denne slags pligtfølelse og patriotisme er de norske bygder mere stabile end vore norske settlementer herover og forholdet mellem forældre og børn er mere gjensidigt og fører med sig et dybere ansvar. Vilde det ikke være bra om vi kunde fremelske mere settlement-patriotisme ogsaa her i vort rige nordvesten, hvor vort kjække skandinaviske pionerfolk var fremlynte nok til at sætte sig i besiddelse af endel af de bedste strøg for almindelige folk at leve paa som findes paa floden?

(Fergus Falls Ugeblad, 17. nov. 1915.)

Ældre og yngre slægter fra Tunhovd, Numedal.

Tildels i Norge og tildels i Amerika.

Serbjørn S. Strøm.

I.

Indledende bemærkninger.

I forhold til folkemængden er der neppe nogen bygd i Norge, hvorfra saamange er utvandret til Amerika som fra den lille bygd Tunhovd. Det er reist flere fra hver gaard, og fra nogle steder hele to familier. Disse og deres efterkommere, i tredje og fjerde led, er nu vidt adspredte til forskjellige steder her i landet.

I de sidste tre aar har jeg søgt at samle oplysninger om Tunhovdingerne og har faaet samlet saameget, at det blir en hel liten historie, altfor stor til at optages i Numedalslagets aarbof. Men prof. Beblen har været av den godhet, at love at opta den i en artikkelrække i bygdelagenes interessante og værdifulde organ „Samband“.

Fra hvert sted i bygden vil der gives oplysning om de utvandrede og deres efterkommere her i landet, saa fuldstændigt som jeg har kunnet samle det. At der ikke i enkelte tilfælde kan være feil, tør jeg ikke paasta. Siden dette var samlet kan nogle av de her nævnte være døde, eller de kan være flyttet til andre steder. Der vil ogsaa gives nogle oplysninger om de gamle opfittere i bygden i de sidste hundrede aar.

Jeg har tænkt mig, at kanskje dette kunde være av interesse for tunhovdingsslegternes efterkommere i fremtiden og et minde i numedølernes historie i Amerika. — De tunhovdinge, som ikke allerede holder „Samband“ burde nu abonnere paa det og saa denne historie i sin helhet og opbevare den.

Hillsboro, N. D., januar 1916.

Ærbødigt

Serbjørn S. Strøm.

Først nogle bemærkninger om bygden.

Min fødebygd, Tunhovd, ligger langt oppe i Numedal, ved de bekendte store Tunhovdfjorde. Det er ikke en trang dal med høie aassider, men et vidt og aapent dalsføre. Glade moer og langstrakte ller med prægtige malmsurusfoge strækker sig op imot fjeldene paa begge sider av dalbunden.

Ved den øvre ende av Tunhovdfjorden, men et godt stykke oppe i liden, paa en skraaning mot syd, under den ganske høie men skogklædte Tunhovdaas, ligger ti av bygdens gaarde, vakkert i en sammenhængende række. De andre ti gaarde, eller hofsteder, ligger lidt længere op efter dalsføret, i skoglierne paa nordfiden av Paalsbufjorden.

Kreaturavl er bygdens vigtigste næringsvei, tilligemed jagt og fiskeri og en betydelig skogdrift i de store skoge.

Svor gammel bygden kan være vides ikke; men ingen tegn tyder paa at den er nogen urgammel bygd. Den nævnes først i dokumenter fra det 16de aarhundrede. Et gammelt sagn siger, at det fra først av skulde ha været en sæter og tilhørt gaarden Tune i Mall, Hallingdal. Men det ligger ikke meget til grund for dette sagn; ti de ryddet ikke sætre i tykke furusfoge, men helst oppe i aaserne og fjeldene. Det kan dog være, at folk fra nævnte gaard først bosatte sig der, saa navnet kan være kommet derfra.

I gamle dage, da folk maatte ut i skog og mark, at rydde sig hjem, kan det synes, at dette maatte være et noksaa bekvemt sted at sætte sig ned paa. Oppe i aaserne var der nok av god havn og paa myrer, og efter elve og bækkedrag kunde de finde høi nok til at føde endel kreatur.

De store skoge var fulde av fugl og forskjellige slags matvilt. De store fjorde og fjeldvand, elve og bække var fulde av fiske — deilig fjeldørret — saa at, med en god bøsse, en øks,

en lja, en fiskekrok, kunde de skaffe sig levevei medens de ryddet og bygget sig eiendomme.

En merkeligghet er det, at endog i min ungdom fandtes forkullede træstammer, røtter og stubber overalt i skog og mark, sæn tydelig viste at det hadde herjet store skogbrande for ikke saa ret lang tid tilbake. Det siges at de gamle, til visse tider, satte ild paa skogen, for at brænde op lyng, briff, mose og krat, saa det blev bedre og renere havne og utslaatter.

Av veie var der bare ride- og fløvveie, men under den tids forhold var dette ikke til saa stor hinder, som man kunde tro, ti i de lange vintre var der godt slædeføre. Da gjorde enhver nogenlunde velstaaende bonde gjerne en og to reiser til byen med sine varer, og fragtet hjem hvad han trængte av tungvarer, saasom korn (byg), salt og jern. De som ikke hadde hest, fik andre til at kjøre for sig. Om sommeren brukte baade mænd og kvinder ridefale. Den meiste fløvkjøring var til og fra sæteren. Folk levet lykkelig og fornøiet ogsaa i de dage, og kanske mere det end nu med al nutidens bekvemmeligheter.

Dalens høining mot nord gjør, at Tunhovd ligger nær indtil Hallinggrænsen. Det er bare en norsk mil over en flat skogaas til nærmeste bygd, Ruffedalen, og derifra en mil til Nesbyen i Hallingdal. Befolkningen fra disse steder fik saaledes megen omgang med hinanden, og Nesbyen har i lang tid været tunhovdingernes handelsby og er nu deres nærmeste jernbanestation. I ottiaarene blev der arbeidet kjørevei fra Nesbyen til Tunhovd, og i de senere aar er der blit telefonlinje.

Omendkjønt folket i Tunhovd hadde sin største handel og vandel med folket i Nesbyen, saa hørte de dog i kommuneanliggender til Numedal, med tingstedet paa Skjonne i Nore, og i det kirkelige hørte de til Dagalien, som var anneks til Nore.

Om sommeren var det meget vakkert i Tunhovd. Bygden

ligger saa høit oppe i lierne, at det er prægtig udsigt over dal-føret nord, øst, syd og vest. De store fjorde ligger blaa og smilende i dalbunden. De langstrakte sfoglier strækker sig jævnt skraanende op imot aaserne og fjeldene, hvor klynger av sætre kan sees paa mange steder; med høie fjeldpartier i bakgrunden. Av den grund er Lunhovd i de senere aar blit et meget søtt turiststed. Byfolk, helst fra Kristiania, har kjøpt eller leiet fiskerettigheter og bygget vakre sommervillaer paa mange steder efter fjordene, og oppe i aaserne har de kjøpt eller leiet jagtrettigheter og bygget jagthytter, saa nu er der en sværm av byfolk hele sommeren igjennem.

Nu blir Lunhovdfjorden opdæmmet, saa vandstanden i den blir omtrent 60 fot høiere end den er nu. Den vil komme til at oversvømme en mængde land, og disse sommervillaer og meget andet, maa flyttes. Arbeidet med opdæmningen drives nu med fuld kraft.

Om befolkningen og de utvandrede.

Fra først av var opfitterne av de fire gaarde, nemlig, Sønstegaard, Mogaarden, Rotegaard og Lillegaard, eiere av hele Lunhovds eiendomme, baade sfog og mark. Fiskeri og havnegang hadde de i fællesie helt indtil aar 1793. Da blev sfogene delt mellem disse fire gaarde. De, som ryddet og bygget senere, maatte saa tilladelse av disse første. De fik ret til havnegang og til at ta sfog til husbehov, men ikke til at sælge. De fik fiskeeie paa de eiendomme de ryddet, saa de blev selveiere. Nogen husmand har der aldrig været i Lunhovd.

I de sidste 150 aar i alle fald, ser det ikke ut til at gaardene har gaat i arv fra far til søn, i nogen større utstrækning. Det vises, at folk fra andre bygder har flyttet ind og bosat sig der, og da helst fra Nesbygden i Hallingdal. Merk: Da det i efterfølgende ofte nævnes Ruffedalen og Nesbygden, saa menes altid Nesbygden i Hallingdal.

Den første, som utvandret fra Lunhovd til Amerika, var Even nedre Lien, med sønnen Nils og datteren Magnhild, og en ung mand ved navn Kristen Halvorsen Mogaarden. Disse reiste i 1846 og kom til Rock Prairie, Wis., men mere om disse senere.

Lien. — Den første gaard i Lunhovd, fra syd, er Lien. Den første mand jeg har hørt om der, var gamle Per Lien. Da han blev gammel, var han fattig og maatte gaa paa omgangs-lægd. Det siges at han døde underveis da han engang skulde flyttes fra en gaard til en anden.

Den næste mand i Lien hettes Kristian; han var fra Raff eller Raffehusa paa Nes. Han hadde en større familie og bodde i Lien til 1852, da han folgte gaarden og reiste med familie til Amerika. Han bosatte sig paa Koskonong, Wis. De hadde fem børn. To av hans sønner, eller kanske det var sønnesønner, er ved Søndrum, Minn., ellers har jeg ingen opplysninger om denne familie.

Det var Kristen Ellingson Majormoen fra Nes, som kjøpte Lien fra den førnævnte Kristian. Han bodde der med sin familie i endel aar. Men saa folgte han ut til Klokke Olsen paa Nes, og flyttet tilbake til Nes, hvor han efter nogle aars forløp døde. Hans enke, Kari Lien, med børneskollen, reiste da straks til Amerika. De kom først til enten Goodhue eller Fillmore county, Minn., men kom senere til Gatton, N. D., hvor endel av deres efterkommere lever. En av deres døtre var gift med Stephen Gustvedt, som i 1880 og 81 var Register of Deeds i Trail co., N. D., men han døde straks efter.

En datter av Klokke Olsen eier endnu Lien, men hun bor ikke der.

Sønstegaard. — Denne er en av de ældste og største gaarde i bygden. Den har vist havt mange eiere. Der tales om en Søren Sønstegaard, og i 1784 bodde en Ole Knudsen der.

§ 1826 kom Knudt Kristiansen Dokke fra Nes og bosatte sig paa Sønstegaard. Han var gift med Barbro, datter til Knudt og Sigrid Hytta i Lunhovd. De var arbeidsomme og driftige folk og blev velstaaende. De eiet baade gaarden og den store skog, som tilhørte den, og hadde en stor familie. § 1852 solgte han baade gaarden og skogen til landhandler Otto Rønne paa Nes, og utvandret med hele sin familie til Amerika. De kom til Rock Prairie, Wis., hvor han kjøpte land og bosatte sig som farmer. Der blev de boende til deres død i en meget høi alder. De hadde høvt 10 børn, nemlig, Kristian og Asle ved Orfordville, Wis., Knudt i Beloit, Wis., Syver og Guri er begge døde. Sigrid er i S. Dak. Magrete er i Iowa. Livia er nu Mrs. Engebretsen ved Orfordville, Wis. De to andre vet jeg intet om.

Om høsten i 1911 talte jeg med Knudt, søn til gamle Knudt Sønstegaard, i Beloit, Wis. Han var da en mand paa 81 aar og svækket paa hufommelsen, saa det var ikke meget han kunde berette om sin slegt. Han fortalte dog, at han i 1857 blev gift med Margit Syversdatter Ormerud, fra Flaas i Hallingdal, og hadde drevet som farmer paa Rock Prairie, Wis. Hans hustru døde i 1907. Deres børn var, Carl, Meta, Magnus, Clara, Barbo og Gurid. Han levet da hos en av sine døtre i Beloit, Wis.

Ole Ellingsen Sønstegaard. Samme aar, nemlig 1852, som Rønne kjøpte gaarden av Knudt Sønstegaard, folgte han den igjen til Ole Ellingsen Majormoen paa Nes, men Rønne beholdt selv skogen. Ole Ellingsen kom samme aar til Sønstegaard, og bosatte sig der. Han var før blitt gift med Jørand, datter til Nils og Gunhild Lillegaard i Lunhovd. Disse folk bodde i Sønstegaard til deres død. Ole var bror til den før nævnte Kristian Lien.

Ole og Jørand Sønstegaard hadde otte børn, nemlig, El-

ling, Sven, Nils, Kristen, Virgit, Gunhild, Randi og Kari. Elling kom til Amerika i 1869 og Sven i 1871. De opholdt sig ved Red Wing, Minn., indtil de i 1876 kjøpte en farm i Douglas Co., Minn., i nærheten av Evansville, som de drev ifammen i mange aar. § 1885 eller 86 gjorde Elling en snar- tur til Norge, men kom straks tilbake og opholdt sig ved Evansville indtil han i 1900 solgte ut sin del i farmen til sin bror Sven og reiste tilbake til Norge for godt. Der opholdt han sig hos sin bror Kristen, i nedre Brevig i Lunhovd, hvor han døde om vaaren 1912. Han hadde ikke været gift.

Hans bror Sven O. Sønstegaard blev i 1879 gift med en pike ved navn Gunhild, fra Fillmore county, Minn. og bor fremdeles paa den samme farm ved Evansville. Han har kjøpt til, saa han nu har fire kvarter land og er en meget velstaaende mand. Deres børn er Theodor, Ole, John, Emil, Charley, Gina, Ella og Clara. En av deres sønner er død, nogle gifte, og nogle er hjemme.

Nils O. Sønstegaard blev i 1870 gift med Virgit, datter til Ole og Kari nedre Brevig i Lunhovd. Han overtok da sin fars gaard og bosatte sig paa den, hvor han bodde indtil han i 1887 utvandrede til Amerika med sin familie. De kom til Grant co., Minn., hvor de straks kjøpte sig land i nærheten av Elbow Lake, bosatte sig paa det, og der bor de endnu. De har høvt syv børn, seks piker og en gut, Ole, som nu driver farmen. Deres ældste datter Jørand er gift med John Eide. De bor ved Sisjeton, S. Dak., og har otte børn. Kari, gift med Louis Johnson fra Sigdal, lever i Kittson co., Minn. De har otte piker og to gutter. Ambjør, gift med Nils Jacobson, lever ved Ashby, Minn. De har fire gutter og en pike. Virgit er gift med Theodor Olsen Svammen fra Dagalien. De bor ved Fillmore, Benson Co., N. D., og har flere børn. Rangdi er hjemme hos forældrene.

Nils og Virgit Sønstegaard begynder at bli gamle nu, og er begge daarlige ved helsen, ellers lever de bra og er i velstand.

Virgit Dsdbatter Sønstegaard blev gift i Norge med Sven Gudbrandsen Vestrøm i Dagalien. De bodde i Vestrøm endel aar. 1887 kom de med deres familie til Amerika og bosatte sig paa en kvart land ved Elbow Lake, Grant co., Minn. I 1906 reiste de til vestkysten, til Washington, med den tanke at bojætte sig der, men da de ikke likte sig godt der, saa kom de om et aars tid tilbage og bosatte sig paa deres gamle farm ved Elbow Lake, som de ikke hadde solgt. Der døde Sven om vaa-ren 1912, over 70 aar gammel. Sven Vestrøm var en letlivet, munter, snil og strævsom mand, og var blevet velstaaende. Hans enke Virgit lever hos deres ældste søn, som driver farmen. De hadde to sønner, Gudbrand og Bernhard, og en datter, som er gift og lever i Benson co., N. D. Gudbrand er gift med en datter av Halvor R. Engen fra Ruffedalen, som driver farm. Bernhard har ogsaa et stykke land, men er ikke gift.

Kari D. Sønstegaard kom til Amerika i 80-aarene. Hun er gift og lever i Evansville, Minn., men jeg husker ikke hendes mands navn. De har ingen børn.

Søsteren Rangdi døde i Norge i sine unge aar.

Kristen D. Sønstegaard lever i Norge. Han blev gift med Margit, datter til Kristian og Guri Hytta og er bosat i nedre Brevig, i Lunhøvd. De har fem eller seks døtre, men bare en søn. I 1912 blev deres datter Gurid gift med Lars, en søn av Halvar Npedokken, som da var i Norge paa besøk. De bor ved Donalds, Alberta, Canada, hvor hans forældre og søskende ogsaa lever.

Gunhild D. Sønstegaard lever i Norge. Hun blev gift med skolelærer Nyhusmon. Han var fra Hallingdal. De kjøpte gaarden Narverud i Dagalien og bosatte sig der. Lærer Nyhusmon døde for mange aar siden, men hans enke lever i Nar-

verud endnu. De hadde flere børn. Syver, en av deres sønner, var i Amerika i nogle aar. I 1906 reiste han tilbake til Norge og blev straks gift med en datter til Anulf Spannen i Dagalien, kjøpte saa gaarden av sin svigerfar og bosatte sig der. Hans hustru døde nogle saa aar derefter. To av sønnerne er ved Sheyenne, N. D., og en ved navn Olaf er religionsskolelærer i Chr. Pedersons menighet ved Hancock, Minn.

Den mand som bor i Sønstegaard nu, er Hellik, søn av Gunleif og Margit Megaarden. Han var født i 1860. Efter sin konfirmation gif han en tid paa Waas høiere alnue og lærerskole, og siden paa amtskolen. Han er en av bygdens mest velstaaende og indflydelsesrike mænd. Han har i mange aar været medlem av herredsstyret, og naar der er noget, som skal udrettes paa bygdens vegne, er det altid Hellik Sønstegaard, som maa gaa i spidjen. Ved siden av sin gaardsdrift har han en ganske god skog, som gir ham en betydelig indtægt. No og til handler han ogsaa med skog og trælast.

Hellik har været to gange gift. Hans første hustru var Kari Tollesdbatter Svenkerud, fra Nes i Hallingdal. Hun døde i 1896 og efterlod sig fire børn, nemlig, Gunleif, født i 1890, Tollef, født i 1892, Margit, født i 1894, og Karl, født i 1896. I 1899 blev han gift igjen med piken Margit Larsdatter Grandgaard, fra Gol i Hallingdal, og har med hende tre børn, Lars, født 1900, Kari født 1903 og Ingeborg født 1906. Alle med god helse. Vaade hr. Sønstegaard og hans hustru er snille, gjestfri og hyggelige folk og lever i velstand.

Da han saa at turisttrafikken begyndte at bli stor, opførte han for nogle aar siden en stor og pen bygning, saa han kunde motta og huse reisende, noget som var meget paakrævet i Lunhøvd. Nu antar jeg de driver fuldt hotel, under den store trafik, som gaar fra Nes over Lunhøvd, medens arbeidet med opdæmningen av Lunhøvdffjordene vedvarer. Jeg har den æru

at være beslegtet, i tredje led, med Hellig Sønstegeard. Da jeg i 1912 besøgte fødebygden var jeg hans gæst i længere tid, og havde et meget behageligt ophold hos disse gæstfrie og prægtige folk. (Fortsættes.)

Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn.

XIII.

D. S. Johnson.

Ragnild Johnsdatter en søster til Gjermund J. Lommen fra Baldris, var født 1820. I en ganske ung alder kom hun til Toten som tjenestepige og blev der gift med en ved navn Wilhelm. I 1866 døde han og efterlod sig 4 børn. I 1867 udvandrede hun med børnene til Amerika og kom direkte her til Spring Grove, hvor hun bodde til sin død, som indtraf 1908. Hendes børn er følgende: Antonetta, Ole, Wilhelmine og Augusta. Antonetta, født 1847, blev gift med Amund Lunde. Han døde for endel aar siden som før nævnt, og hun bor paa farmen. Ole er født 1853 og blev gift med Gunild, født Skotland. Han drev i mange aar som farmer i Wilmington; men er nu bosat i Spring Grove. Deres børn er: Rojalie, født 4de oktober 1880, hjemme hos forældrene. Oline, født 9de mai 1882, er gift med Willie Tveten. Wilhelm, født 19de april 1884 og gift med Henrietta, født Henderson, bor paa farsfarmen. Wilhelmine er født 1859 og bor hos sin søster Antonetta. Augusta er født 1863 og blev gift med Chreiten Onstad, og bosatte sig paa Blakhammer. Han døde for endel aar siden og deres børn driver nu farmen sammen med moderen.

Anders Fossum fra Trondhjemskaanten er født 1849 af forældrene Amund Fossum og hustru Johanne. I 1865 udvandrede han til Amerika og kom til Wilmington hvor han købte sig land og bodde der til sin død. Nogle aar efter sin

ankomst her kom ogsaa hans forældre og bodde her i Wilmington indtil moderen døde, da flyttede faderen til Rice county, Minn., hvor han blev boende til sin død, som indtraf i 1911. I 1875 blev Anders Fossum gift med Karoline, født Wermager. Deres børn er følgende: Albert, gift med Amanda, født Duale, bor paa farsfarmen. Henry døde ung. Johanne, gift med Ole A. Myhre, er ogsaa død. Klara, gift med Johan Østeren, bor ved Elgin, N. D. Karl, gift med Elida, født Solum, bor ved Arnegaard, N. D. Clarence, gift med Amanda, født Myhre, bor paa samme sted. Henry, den anden, er ugift og bor ved Arnegaard, N. D.

Anders Fossum var i mange aar assessor i Town of Wilmington og spaserede rundt townet aar efter aar med bøgerne hvori folkets formue blev nedtegnet, saa han fik et grundig kjendskab til hverenesle farm i townet, og kunde, uden at gaa det over igjen, bedømme værdien af hver acre paa farmen. Han var en meget samvittighedsfuld mand til at værdsætte baade land og løssøre paa en aldeles upartisk maade, saa at han blev gjenvalgt aar efter aar, indtil han blev lagt paa sygeleiet og døde i 1892. Enken lever endnu og bor hos sin søn Albert.

John Engebretsen Østeren er født 1832 i nærheden af Kristiania. I 1854 blev han gift med Karoline, født Hanssen, og aaret efter udvandrede det unge ektepar sammen med hans forældre til Amerika, og kom til Pine Creek, Iowa, hvor han opholdt sig omtrent et aar. Kom saa i 1856 til Wilmington, købte her land og drev farming saalænge kræfterne tillod det. Flyttede saa til Spring Grove, hvor han bodde til sin død. Deres børn er følgende: Mari, blev gift med Ole S. Wermager. Hun er nu død for flere aar siden. Edward, gift med Marie, født Sandnes, bor i Wilmington. Hans bor i Nord Dakota. Hanna, gift med Hans Braaten, bor ved Arnegaard,

N. Daf. Maren, gift med Johan Næs, bor i Wilmington. Kristian bor ogsaa i Wilmington. Olavus er gift med Caroline, født Smerud. Teodor bor ved Arnegaard, N. Daf.

Ole Eriksen Kenslo var Halling og født paa Næs den 11te juni 1841. I 1863 forlod han Hallingdalen og kom til Spring Grove, opholdt sig her til aaret efter. Da lod han sig hverve til borgerkrigen og blev indrulleret i kompani B., 2det Minnesota regiment, hvori han tjente til 16de august 1865. Kommen tilbage fra krigen købte han land i Wilmington og bodde der til sin død. I 1866 blev han gift med Barbro, født Moen, der skænkede ham 12 børn af hvilke 5 nu lever, nemlig: Sophie, gift med C. P. Duale, bor i Verona, N. Daf. Erik, Peder og Celia, bor paa farsfarmen. Marie, gift med Melvin Fredriksen, bor i La Crosse, Wis. Mrs. Ole Kenslo døde i 1905 og Ole døde nu forleden sommer 1915. En datter til Ole Kenslo og hustru fik for nogle aar siden 1ste præmie for at være den skønneste pige i Wilmington.

Østen Arnesen Hauge var ogsaa Halling, og saa dagens Ihs første gang i Gol, nemlig den 18de december 1839. I 1864 blev han gift med Kari, født Dalene, og i 1873 udvandrede de fra Norge og kom til Wilmington, hvor de bodde til 1914, da de flyttede til Caledonia, Minn. Østen døde i mai 1915, medens enken endnu lever og bor hos sin søn Lars. Deres børn er: Anna, gift med Theodor Moen, bor i Williston, N. Daf. Lars bor i Caledonia. Karl og Edwin bor i West Salem, Wis. Thorvald og Oliver bor i Wilmington.

Jacob Johnsen Kamstad var født i Hafedalen den 8de august 1842. I 1862 udvandrede han fra Norge og kom til Lansing, Iowa, hvor han opholdt sig en tid og ligesaa i La Crosse county, Wis., indtil han i mars maaned 1864 lod sig hverve til soldat og tjene til krigens slut. Han kom saa til Wilmington og købte farm og drev som farmer i mange

aar. I 1868 blev han gift med Martha, født Sylling, der døde i 1892 eller 93. Efter hustruens død drev han fremdeles farmen nogle aar; men folgte saa landet og oprettede en cigarfabrik i Caledonia, Minn., som han drev nogle aar, og var ogsaa Sheriff for Houston county i to terminer. Han har ogsaa indehavt flere tillidshverv i Town of Wilmington, saasom supervisor, fredsdommer, præsident for assurancekompaniet, samt county commissioner. Han rejste saa ud til Bowman, N. Daf., hvor han nu bor.

Gunder G. Øset var født i Sigdals prestegæld den 26de december 1824 af forældrene Gunder og hustru Mari, født Blegeberg. Hans far var en veteran fra krigen 1807 til 1814 og maatte gennemgaa feltlivets strabadser i barkebrødsperioden, den trængselens tid som fulgte af landets blokering fra sjøsiden og de kolde sommere, saa folket ingen avling fik inden landet. Som følge af de mange fiender som soldaten da maatte kæmpe imod, nemlig hunger, kulde og ivenfsen, paadrog han sig en sygdom der endte hans liv, medens sønnen Gunder var kun et barn. Moderen maatte da være baade far og mor for de smaa, og naar de blev i den alder de kunde selv tjene sit livsophold maatte de bort til fremmede.

I 1843 blev Gunder gift med Kari Steinarsdatter Madsen og købte da sin fars lille gaard Øset og satte fod under eget bord, som man siger. Men gaarden var liden, saa det meste til livsophold for familien maatte erholdes ved at arbejde for andre, som i denne skogbygd, Sigdal og Eggedal, bestod mest i tømmerdrift. Amerikasebreren havde i mange aar gaat over Sigdal med sin rumtindede ribe, og i 1860, efter den store flom, begyndte ogsaa denne feber at angribe Gunder Øset, saa han i 1861 folgte sin lille gaard og besluttede at forlade Sigdal for bestandig. Med hustru og fire børn sejlede de ud fra Drammen og efter syv uger og tre dage kom de til Quebec,

hvorfra de gif med jernbane til Prairie du Chien, og derfra med dampskib til Lansing, Iowa. Fra Lansing gif de til Kristian Glaserud i Wilmington og hadde da igjen kun et kort stykke til Ole Thomasjen Skotland og reijens maal. I 1863 kjøbte han landet af Herman P. Dusterud som før nævnt og bodde der til sin død. Hustru en Mari døde i 70-aarene og en kort tid efter folgte han farmen til sin søn Gunder og bodde saa hos ham til sin død, som indtraf for en 12 aar siden Deres børn er: Mari, som er død. Kjersti blev gift med Halvor Namodt. Hun døde en kort tid efter, og efterlod sig en pige, som blev opfostreret af bedsteforældrene, Torsten og Kjersti Namodt. Berthe blev gift med Lars Some, men er nu enke. Gunder blev gift med Berit, født Svensen og bor paa farsfarmen.

Gunder Djet var en liden tæthygget mand, en tro arbejder, og af et muntert og livligt naturel. Naar han og Halvor Svensen — som ogsaa var kaldt Rodalen — kom sammen og begyndte at fortælle om livet i tømmerhytterne som de logerte i medens de hug og førte tømmer i Sigdals og Eggedals skog, da kunde vi saa en god latter; da der altid blandt en større arbejdsstyrke er nogle helte, eller en og anden kujon. Jeg kjender en god del til livet i tømmer-skogene i Norge fra min ungdomstid.

Ole Blegeberg var ogsaa fra Sigdal og kom ifølge med Gunder Djet til Wilmington, hvor han kjøbte 80 acres land af Ole og Ingeri Bræna. Han var gift med Kjersti, født Bladsen, og af 5 børn er nu 3 i live: Anders, gift med Anna, født Lund, hvis forældre var fra Boks, bor nær ved Esmond, N. Dak. Berthe, gift med Torger Jacobsen Brænnun, fra Gudbrandsdalen, bor i Nord Dakota. Steinar er hjemme hos faderen.

Ole Blegeberg og hustru var meget strævsomme folk, der ved flid og sparsomhed arbejdede sig op til stor velstand. Lan-

det som Ole først kjøbte er ikke anseet for det rigeste land i Wilmington; men Ole forstod at vinde guld ud af denne lerbjerg, saa han endel aar efter sin ankomst her kjøbte to farme til og blev en rig mand. Hans hustru døde for nogle aar siden og Ole bor nu sammen med sin søn Steinar.

Peder Enger fra Sigdal kom ogsaa til Amerika i 1861 og bosatte sig i Sheldondalene, man kalder. Han var gift med Aase, født Anfindrud. Deres børn er: Sigri, Torund, Aase, Ellef, Palme, Marie, Elling og Gunild. Den sidste blev født i Brantegaarden, Drammen, da familien var kommen did paa reisen her til Amerika. Sønnen Elling var udbandret flere aar forud før forældrene og de andre søskende kom. Han var da nogle aar i California, formodentlig som guldgraver, men kom tilbage hid igjen i 1864 og bodde her nogle aar, men flyttede saa til Syd Dakota.

Det fortælles om Peder Enger at han skulde kunne lidt mere end Fadervor. Saaledes skulde han kunne stille blod naar nogen hadde sfaaret eller hugget af livaarene og stod i fare for at bløde sig ihjel. Vare Enger fik vide det at vedkommende holdt paa at forbløde sig, saa stoppede blodstrømmen uden at han behøvede at reise til ham. Forskjellige andre onder kunde han kurere, blot ved at læse over brændevin eller salt og give den syge, fortælles det. Disse lægemidler hjalp vist bare naar man sikkert trodde derpaa; men troen maatte til, ellers duede det ikke. Det er fortalt om ham, at man mente han maatte ha svartebogen, som kunde gjøre aat for det og hint onde; men da Peder Enger gjorde bare godt imod sine medmennesker, kunde det ikke være styggen sjæl, han hadde taget i sin tjeneste, han som har det til sin opgave bare at forsøre menneskene til det onde.

Før en 60 aar siden var det mange baade kvinder og mænd i hver bygd i Norge, som kunde gjera aat for mange onder, og

Peder Enger var da en af dem derborte i Sigdal, og praktiserede lidt efter at han kom her.

Jeg husker min bedstemor ofte maalte mig for mosot da jeg var saa en 10, 12 aar gammel. Med en uldtraad blev baade arme og ben maalt, længde og tykkelse, og saa blev denne uldtraad viklet sammen til et lidet nøste, som jeg skulde kaste bag mig over hovedet. Et fladbrødstykke eller en vaffel med rømme paa læste hun en bøn over og jeg skulde saa spise det op. Nu var det ikke frit for at jeg ligte at bli maalt ofte, da jeg fik saa god mad efter hun havde gjort disse maalekunstner med uldtraaden, saa mosotten syntes jeg ganske godt om at ha.

En søster til Ole Steneroden, som før er nævnt om, ved navn Margit, blev i Norge gift med en ved navn Peder. Han fæstet en plads kaldet Bakken i Indbygden af Slaa, Hallingdal, og fik flere børn, som alle kom over her til Amerika. Den ældste søn ved navn Kristen kom til Houston county i slutningen af 1860-aarene og arbejdede her i førstningen dels som hjerfar og dels som dagarbejder. Nogle aar senere kom hans søskende, nemlig Rasmus, Ole, Randi og Guri. Rasmus opholdt sig i Wilmington i flere aar, indtil han blev gift og flyttede da til Viking, N. Dak., tog sig land og blev farmer og bor fremdeles der. Broderen Ole flyttede ogsaa ud til Viking og tog sig land i nærheden af Rasmus og begyndte farming. Nogle aar efter han kom der og havde brækket op en hel del af landet og tilsaat det med hvede, ventet han en rig avling da hvedeagrene stod tykke med vel udfyldte aks; men netop som den stod der færdig til at skæres kom det en haggelkur og slog ned altsammen, saa det blev intet at høste. Dette tab blev for meget for Ole, der tog det saa saart og tungt, fortælles det, at han blev findesvag og kom paa et ahl hvor han endel aar efter døde. Randi blev gift med Halvor Brevik og bor nu i Caledonia town. Guri bor i Nord Dakota. Efter faderens

død kom ogsaa deres moder her, og havde sit hjem hos sønnen Rasmus til sin død.

Kristen Pedersen, som først udbandret, begyndte handel som peddler eller skræppefræmmer, som vi kaldte det i Norge, da han havde arbejdet nogle aar og tjent sig endel penge til at kjøbe varer for. Med skræppen paa ryggen traafede han rundt jettlementerne her og solgte sine varer, som bestod af damestas, tøiletjager og lommeure. Det sidste var hans specialitet.

Denne Kristen Pedersen var forresten en slags original, der havde sine egne meninger om mange ting, modsat andres. Presterne var han ikke videre blid paa og de som gif til kirken eller læste Guds ord hjemme ved at holde husandagt kaldte han farisæere og hyklere, og agiterede som han skulde være en fritænker eller gudsfornægter. Om han virkelig mente noget med denne sin agitation mod det kirkelige, eller han gjorde det for at opirre enkelte, som han var kommen paa kant med, ved jeg ikke; men uvenner fik han ved alt dette farisæerprat.

Særlig var det en noget aldrende mand her i jettlementer som han bestandig maatte kjægle med, naar han kom did med sine framvarer. Engang han kom der traf han manden udenfor huset og da bar det til med affordering ved at give hverandre bidende svar. Den gamle mand blev da sint, greb skræppen til Kristen, som denne havde sat fra sig paa marken, og hivede den ned i kjælderen. Kristen sprang efter, tog skræppen igjen for at gaa derfra; men gamlen var ikke fornøiet med at Kristen gif derfra; han tog op nogle træstikker, som laa forhaanden, og kastede efter Kristen og rammede ham paa armen saa han fik en liden blesjure der. Kristen drog da til Caledonia og tog ud flage over gamlingen og opgav et par vidner der skulde fortælle fredsdommeren om denne tildragelse. Men det endte med en fjaske for Kristen, saa han ikke alene maatte betale

omkostningerne, men ovenikjøbet kjøbte han en fagge beer og spanderte paa alle de tilstedeværende ved forhøret. Sagen blev betragtet som naar smaabørn preinas. Kristian Pedersen flyttede senere ud i vesten, hvor han skal bo alene i et lidet hus.

§ 1885 kom en ved navn Ludvig Lunde her. Han var født paa Moss, Norge, og havde gennemgaaet højskolen, og særlig i bogholderi, saa han havde faaet ansættelse som handelsbetjent og kontorist ved et større landhandleri i Gudbrandsdalen. Han var ogsaa udrustet med en stor naturlig begavelse, havde en hufommelse som saa, skrev en vakker og stilfuld haandskrift og kunde fylde pladsen paa et redaktionskontor saa godt som nogen journalist vi har; men trods sin store begavelse saa havde han en fejl: han drak. Naar han havde tjent sig lidt, saa var det at gi pengene bort til det som er værre end intet. Efter at ha opholdt sig her rundt et aars tid fik han ansættelse i et gravstenshuggeri i Rushford, Minn. Hans arbejdsgiver der var en streng afholdsmand og fik ham ind i en afholdsforening og han blev dens sekretær, og Ludvig Lunde begyndte at vise synlige tegn til at bli en gentleman. Men desværre det gode forhold varede ikke længe. Drikkevanen feirede over optugtelsen, saa han fik affed derfra, og reiste til Minneapolis, hvor han blev aldeles borte for bestandig og sporløst forsvandt. Han var en af de mange begavede unge mænd der falder i en drankers ukjendt grav.

Palme Eriksen Aune var født og opvokset i Strømsodbygd, Ringerike. Han blev gift med Anna, født Kiendsbraaten, og udvandrede til Amerika i 1873. Han opholdt sig her i omegnen af Spring Grove nogle aar for saa at reise ud til Nord Dakota, hvor han tog sig homestead.

Hans far døde medens Palme var ung, og moderen, som hed Aase, giftet sig igjen med Halgrim Røverud, som da antog navnet Aune. Efter endel aar folgte han gaarden Aune og

fjøbte gaarden Beme nærmere Sjønefos, hvor de bodde nogle aar, for tilslut at reise over havet til Amerika, hvor han bosatte sig i nærheden af Houston, Minn. Halgrim døde for en 30 aar siden, medens hustruen Aase levede i mange aar efter hos sin svigersøn Gunder Svartaas. De havde en stor børneflokk som nu er spredt over hele Nordvesten.

Gulbrand Melboftad og hustru Anna var født paa Gadeland og udvandrede til Amerika i 1844. De opholdt sig først ved Muskego, Wis., og kom saa til Siglandville, Iowa, i begyndelsen af 1850 aarene, hvor de kjøbte regjeringsland og var af de første i den del af staten som maatte gennemgaa rydningsverket og føle ensomheden ved grundlæggelsen af et hjem langt ude i vildniset. § deres egteskab fik de følgende børn: Mrs. Halvor Kroskus, bor ved Berley, Minn. Mrs. John Brotheim, bor i Spokane, Wash. Mrs. Ole Tveten, som før er nævnt, bor i Wilmington. Lars, bor ved Sheyenne, N. D. Mrs. Ole Ellingsen, bor i Spring Grove. Ligejaa Jørgen og Martin. Guro blev gift med Lars Smerud og bosatte sig i Wilmington, hvor han drev farming i mange aar, folgte saa farmen og flyttede til byen Spring Grove, hvor han bodde til sin død, som indtraf for noget over et aar siden. Deres børn er: Charlie, Caroline, Albert, Gustaf, Marie, Louise, Edwin, Christine og Bernhard, som nu bor spredt fra hverandre ude i vesten.

Anders Gulbrandsen Sagen var ogsaa fra den store bygd Gadeland i Norge. Han blev gift med Pernille, født Eriksen, fra samme bygd og udvandrede til Amerika antagelig i første halvdel af tiaaret 1850 til 60 og bosatte sig i Wilmington. Deres børn bor paa følgende steder: Gulbrand ved Sheyenne, N. Dak., Erik og John paa samme sted, Jim bor i Winnebago, Minn.

Anders Sagens to søskende Kari og John kom ogsaa over

her. Ligejaa to søskende til hans hustru ved navn Erik og Johanne.

Anders Sagen var skrædder og skindfældmager i Norge, og dette haandverk drev han ogsaa i førstningen efter han kom hid. Han lavede klæder til mange og gjorde en hel del skindfælder til sine naboer rundt omkring.

Til en passende stor skindfæld medgif det 7 til 8 sauskind, efterjom de var store til. Disse maatte da arbeides godt paa kjødsiden med et redskab som kaldtes rækkespade. Derefter jmpres med en blanding af talg og tjære, og saa blev de godt arbeidet indtil de blev mjuke som bokskind. Saa klippes af kanterne paa skindet indtil det blir omtrent firkantet, og saa spæses de sammen med sterk lintraad. Over hver skjød eller søm blev lagt en tomme bred rem, som blev syet til paa begge sider. Dette gjorde at skindfælden blev penere, og at den aldrig rafnet op igjen i sømmene. Det tog flere dage at gjøre en skindfæld, men saa varede den i mange aar, og var ogsaa god og varm at ligge under. Nu findes det vel ikke en eneste sauskindfæld igjen i settlementerne blandt de norske her i Amerika, og den er vel gaat af mode paa de fleste steder i Norge ogsaa.

Kristian Torgersen Hallum og hustru Karen er ogsaa begge fødte og opvoftet paa Sadeland og valgte Wilmington som sit første hjemsted da de kom til Amerika. Kristian havde lært snedkerhaandverket i Norge og drev det ogsaa en tid efter han kom hid. Han kjøbte saa land og blev farmer. Deres børn er følgende: Borger blev gift med Siri Bakke og flyttede først til Nord Dakota, senere til Oklahoma. Han drev der farming en tid, men er nu grønhandler. Julius, Hans, Tobias, Olaus og Louise bor i Nord Dakota.

I 1865 udbandrede fra Sadedalen Nils Blixerud, samt hans 3 børn, Jens, Karl og Andrine. Bestemmelsesstedet var Spring Grove, Minn., til hans datter Helene boende i nærheden, som

var gift med Ingevald Tronjen Doelh, der var udbandret omtrent 12 aar forud. Kommen til Illinois i nærheden af Chicago, stansede jernbanetoget ved en station. Nils gik af toget, men kom ikke tilbage førend det var gaat. Børnene havde hans billet, saa han kunde ikke tage et andet tog, og heller ikke kunde de tale til nogen som kunde hjælpe dem til at opsøge faderen. De maatte da fortsætte reisen og kom til deres søsters hjem i Wilmington uden at deres far var med. De var nu aldeles sikre paa at de aldrig skulde komme til at saa se deres far mere. Men det utrolige hændte; thi omtrent 8 dage efter deres ankomst kom Nils gaaende. Han havde da gaat den lange vei fra Chicago og til Wilmington, Minn., gjennem aldeles ukjendte trakter uden nogen veiledning, da de folk han traf kunde ikke forstaa ham og heller ikke han dem. Det maatte da være hans eget instinkt at langt mod nordvest bodde de som han havde bestemt sig til, og ved at gaa i den retning kom han vel frem engang.

Det kunde været interessant at saa hørt denne reiseberetning fortalt, hvorledes han som nykommer ligesom følte sig frem, ved tegn og geberder fik kjøbt sig mad og ligejaa natte-logis, om han fik komme i hus eller maatte sove paa den bare mark. Dog om vi nu ikke har noget om denne spafertur paa en 300 mil, saa maa vi da indrømme at det var kjæft gjort af en noget aldrende mand at gaa denne lange vei under midsommerens brændende sol, isørt tykke uldklæder som var almindelig i bruk i Norge paa den tid. Det var baade mod og udholdenhed hos disse vore forfædre, trods at mange af dem var opvoftet under meget tarvelige kaar, som naar vi læser beretningen om barkebrødstiden for omtrent 100 aar siden.

Nils Blixerud bodde hos sin datter Helene til sin død. Sønnen Karl reiste til Nord Dakota og den anden søn Jens flytted til Elbow Lake, Minn.

Saavel P. Johnserud var født i Grans prestegjæld, Hadeland, den 3die mars 1818, af forældrene Peder Saavelen og hustru Maren. Hans oldefar hed John og var den som først ryddede den lille gaard som efter ham fik navnet Johnserud. Hans søn Saavel Johnsen arbejdede gaarden efter sin far, og han skulde været en meget driftig mand, der ved flid kom op til stor velstand. Hans søn igjen, Peder Saavelen, skulde været en mindre dygtig mand, saa børnene, naar de blev i den alder de kunde gjøre lidt nytte for sig, maatte bort til fremmede. Saavel har fortalt at han i 10-aarsalderen maatte forlade hjemmet for at tjene sit brød.

I 1848 blev Saavel P. Johnserud gift med Marie Larsdatter Mølstad ogsaa fra samme prestegjæld. Hun var født den 28de mars 1823 af forældrene Lars Mølstad og hustru Martha.

I 1853 udvandrede han til Amerika og kom til Paint Creek, Iowa, hvor han opholdt sig i to aar. Han flyttede saa til Wilmington, hvor han købte land og blev farmer. Han døde for flere aar siden. Hans søskende Ole, Peder, Torsten og Maria kom ogsaa til Amerika, men bosatte sig paa andre kanter af landet. Saavel Johnserud var en stor, røslig mand og dygtig arbejder. Det fortælles at ingen kunde maale sig med ham til at svinge krillen (cradlen). Han kunde meie ned op til fem acres om dagen, medens en almindelig mand havde nok med halvtredie til tre acres.

I sit ægteskab har Saavel Johnserud og hustru havt følgende børn: Mrs. Geo. J. Bjerke, Archive, Saff., Can.; Olaus bor i Wilmington og er farmer; Mrs. Ole M. Torvik bor i Sisseton, S. Dak.; Lars bor nu i Spring Grove. Han er født den 22de juli 1853 ved Paint Creek, Iowa, og var to aar da forældrene flyttede til Wilmington. I 1876, den 8de april, blev han gift med Margit, født Ellestad, købte farm og drev

farming indtil for fem aar siden, da han flyttede til byen. I deres ægteskab er 7 børn hvis navne følger: Henry, født 1877, blev gift med Sjørgina, født Bush fra Fort Atkinson, Iowa, og er stationsmester i Kittitas, Wash. William, født 1879, er gift med Levina, født Doelch, og bor paa farsfarmen. Peder, født 1881 blev gift med Florence May Merrill fra Onalaska, Wis., og er lærer ved statsuniversitetet i Minneapolis i agriculturafdelingen. Marie Louise er født 1882, blev gift med Waldemar D. Torvik og bor ved Sisseton, S. Dak., hvor manden er farmer. Hulda Emilia, født 1883, bor ved Arnegard, N. Dak., hvor hun har taget land paa homestead. Cora Cecilia, født 1888, er hjemme hos forældrene i Spring Grove. Hun er lærerinde i norsk. Alfred, født 1891 er student ved Minnesotas Universitet.

Lars S. Johnserud har været en meget driftig mand, ikke alene som en praktisk farmer; men han har ogsaa været en flink haandverker, saa ved siden af farming har han ogsaa drevet som murer, snedker og tømmersmand. Alle sine børn har han givet en god opdragelse og lærdom, saa de indtar fremragende stillinger i samfundet.

Saaken Ellestad var født den 7de september 1814 i Nals prestegjæld, Hallingdal, af forældrene Erik Saakensen og hustru Emma. Han blev gift med Margit Svendsdatter Gunhildsgaard, ogsaa fra Nal. Hun var født 16de juli 1818. I 1858 besluttede han med hustru og 3 børn, at udvandre til Amerika. De seilede ud fra Drammen med skibet Farina, og kom til Quebec i slutningen af juni, fortsatte saa reisen derfra og kom til Wilmington, købte land, byggede sig der et hjem, hvor han bodde til sin død. Deres børn var: Erik, gift med Anna, født Stenehjem. Erik døde for endel aar siden og enken bor nu paa Blackhammer. Erik var en godt ophøjet mand og var valgt til forskellige tillidshverv i townet. Dernæst

Sven, som ogsaa er død. Han var den som gav ud den første avis i Spring Grove, hvilket før er nævnt. Mrs. Claus Johnserud bor i Wilmington. Nils bor paa farsfarmen. Margit, Mrs. Lars Johnserud, er før nævnt. Hun var født den 8de oktober 1854, og var omtrent 4 aar da forældrene forlod Hallingdalen.

Engebret Solandsen var fra Soltaalen i Ørke og Guldals fogderi. Han var født den 10de juli 1838, og udvandrede til Amerika i 1856 og kom formodentlig til den del af staten Iowa som kaldes Røraasryggen. Hans borgerpapir som han har taget i 1860 viser at han da har opholdt sig i staten Iowa. I 1863 blev han gift med Gjertrud Simensdatter. Hun var født den 10de august 1841 af forældrene Simen Nilfen og hustru Kari. Hun var ogsaa fra Soltaalen og udvandrede samme aar som Engebret i følge med sine forældre. Hendes far købte land i Wilmington, som senere blev Engebret og hustrus hjem sammen med hendes forældre til deres død. Simen og Kari døde for mange aar siden. Engebret døde i 1905 og hustruen Gjertrud i 1915.

I deres egteskab var følgende børn: Karen Marie, født 10de januar 1864, blev gift med Johannes Nlas. Nu er begge døde. Verit Sophie, født 29de december 1865 og gift med Ole Larsen. Hun er nu død. Margrete, født 16de oktober 1868, blev gift med Peter Bergerud og bor ved Bremen, N. Dak. Sam Edward, født 14de februar 1872, blev gift med Johanne, født Trambø, og bor ved Maddock, N. Dak. Albert, født 2den juli 1874, gift med Sophie, født Lorefen, er farmer paa Blackhammer. Ole Nicolai, født 25de marts 1877, blev gift med Siri, født Guberud og bor i Bifing, N. Dak. Julius er død. Ingeman Gerhard, født 1881, gift med Siri, født Solum, bor paa farsfarmen. Gina Louise, født 18de oktober 1883, er gift med Ole Myhre og bor i Wilmington.

Engebret Solandsen kom til Amerika i 18-aars alderen og var da, som saa mangen ungdom naar de kommer hid, fulde af store forhåbninger, at de snart skal bli rige naar de er komne til Amerika. Han reiste da fra sted til sted de første aarene efter sin ankomst for at søge efter høi løn, og var lige ned i sydstaterne; men han har selv fortalt, at jo længere han reiste, jo værre blev det, saa han fandt det klogest at slaa sig til ro, bygge hus og hjem paa jorden, istedetfor gennem fantasien i luften, vinde guld ud af den rige muldjord istedenfor at springe med limpinden for at fange guldfuglene. Og deri blev han ikke skuffet. Han blev en velstaaende mand, tog en ledende del i det kirkelige arbejde og døde som en agtet og æret mand.

I aart 1849 udvandrede fra Sol, Hallingdal, Ole Knutsen Myhre og hustru Sigrid, født Rødning. Ole var født i aaret 1818, og hustruen Sigrid Svendsdatter Rødning var født 1820. I 1844 blev de gifte og 5 aar efter forlod de Hallingdalen og Norge, for i denne verdensdel at grunde sig et hjem. Efter i 19 uger, eller 133 døgn, at ha tumlet om paa havet kom de da iland, og saa med den tids befordringer til Stephenson county, Illinois, og opholdt sig der i 3 aar. De flyttede saa derfra til Paint Creek, Iowa, hvor de opholdt sig i to aar. I 1854 kom de til Wilmington og købte land, som de ryddet og bygget paa, og som da blev deres sidste jordiske hjem.

I sit egteskab havde de 11 børn, hvoraf tre døde i en meget ung alder. De som voksede op til moden alder er, Knut, Ole, Sven, Asle, Lars, Anders, Martin og Kristi. Knut blev i 1871 gift med Ellen Nilsdatter, hvis forældre var fra Sol, Hallingdal, og bor nu paa farsfarmen i Wilmington. Sven flyttede til Reynolds, N. Dak., hvor han blev gift. Han døde i 1910. Kristi blev i 1865 gift med Elling S. Børtnes og bodde i Wilmington. Begge døde for nogle aar siden. Lars flyttede til Burton, N. Dak., hvor han blev gift og bor. Asle

blev gift med en datter til Peter og Birgit Bye. Peter var fra Røraas og Birgit fra Gol, Hallingdal, nemlig en søster til afdøde Nils D. Hefte. De flyttede ogsaa ud til Reynolds, N. Dak. Anders blev gift med Sophie, født Dahle og bor i Wilmington. Martin er ugift og bor ved Burton, N. Dak. Ole blev i 1876 gift med Margit, født Engen, og bor i Wilmington. Ole D. Myhre har været meget benyttet i det offentlige tjeneste i Town of Wilmington, har været county commissioner et par terminer, og er en agtet og æret mand. Det samme kan siges om hans to brødre, Knut og Anders, som bor i Wilmington. De er agtede og hæderlige mænd, der har bidraget til kirker og skoler for at opbygge det aandelige som det legemlige.

Ole Knutsen Myhre som var af de første banebrydere i Wilmington døde i 1863. I 1870 blev enken gift igjen med Asle Svensen. Han døde den 21de juli 1906 og Sigrid bodde hos sine børn indtil 1ste juli 1912. Hun døde da i sin søn D. D. Myhres hus.

S. S. Rødning har i Hallingen No. 9, for april 1914, givet en noksaa udsjællig skildring af slæggtavlen til Myhre-familien, hvoraf jeg her vil gjøre et kort uddrag.

Fra det danske riksarkiv finder han en ved navn Thor Willand som er den første mand funden benævnt boende paa Willand i 1528. Fra denne Thor Willand har slægten forgrenet sig ved odel eller indgifte fra Willand til Nærejorde, og fra Nærejorde til Hallingstad, og derfra til Rødning. Han opregner da familierækken til 7de slægtled. I første familierække hed manden Knut Nærejorde og var født 1580. I 2den familierække hed manden Ole Knutsen Hallingstad og var født i 1605. I 3die række, Thor Olsen Hallingstad, født 1636. I den 4de række, Ole Thorsen Hallingstad, født 1723. Denne familie var det de berømte Willandskjemperne nedstammet fra. I 5te familierække hed familiefaderen Sven Olsen Hal-

lingstad, født 1762. Denne Svens broder, Asle, var den første som bosatte sig og begyndte at rydde gaarden Rødning; men hans levetid blev kort, da et jordskred i nattens mulm og mørke kom og bortrev baade ham og hans stue. Broderen Sven Olsen optog da rydningsarbeidet, byggede husene og blev den egentlige stamfader til Rødningslægten, hvorfra mange gæve mænd og kvinder er udsprunget. En søster til Sven Olsen Hallingstad, eller Rødning, ved navn Sigrid skulde været den vakreste jente i Gols prestegjæld. Hun var forlovet siger forfatteren af disse familierækker; men saa kom det en knude paa traaden som ophævede forlovelsen saa hun blev aldrig gift. Den 6te familierække begynder med Ole Svensen Rødning. Han var født 1802. En broderdatter af Ole Svensen Rødning blev gift med Ole R. Myhre som først nævnt, og udvandrede sammen med sin mand og broder Lars Svensen. De var de første af denne slægt som udvandrede til Amerika. En søn til Ole Svensen Rødning ved navn Sven Svensen, udvandrede til Amerika i 1857. Hans søn blev far til Lauritz Selmer Svensen, som har været de Forenede Staters minister i Norge.

Børnene efter Ole R. Myhre er altsaa den 7de familierække, og da disse nu har børnebørn saa kan man følge denne slægt i 9de led 388 aar tilbage i tiden.

Jakob Ellingsen Eide var en vel kjendt mand i Wilmington. Hans forældre var Elling og Inger Eide, der udvandrede fra Bos i 1856. Jakob bosatte sig i Wilmington, hvor han byggede et creamery og oprettede et landhandleri og postaaneri og var dets postmester indtil disse rural ruter blev oprettet. Efter nogle aar som meierist solgte han creameriet til et selskab af farmere og drev kun handelen i butikken; men var saa uheldig at butikbygningen brændte med en stor varebeholdning i sommeren 1901, hvorved han led et stort tab, da det var kun en liden assurance paa den. Et af de heftigste torden-

veir som jeg kan huske gif over disse trakter en nat sidst i juli det næste aar, da lynet slog ned paa mange steder, og ikke antændte bare denne butikbygning, men flere store ladebygninger brændte ogsaa den nat her i omegnen. Jakob byggede op et handelslokale igjen og drev forretning som Kjøbmand i nogle aar efter, men folgte saa ud denne forretning og flyttede til Arnegaard, N. Dak., hvor han fremdeles bor. Han er gift med Ingeborg, født Hefte.

Engebret Wolstad er født den 6te januar 1843 i Sigdals prestegjæld af forældrene Engebret Hansen Nybek og hustru Anne, født Kristensen. Hendes far Kristen var en af de mange nordlændinger som i aarene fra 1807 til 1814 var udføremmanderet til grænsen for at flygte paa svensken, der under den halstarrige svenske konge Gustav den 4de og hans efterfølgere holdt paa at ville gjøre Norge til en svensk provins.

∫ 1861, den 24de juni, blev Engebret gift med Marie Kristoffersdatter Rundhaug. Hun var født den 10de februar 1832 af forældrene Kristoffer Rundhaug og hustru Oline.

For ubemidlede folk i den tid var det — naar de havde stiftet familie — at gaa til en bonde, leie en plads paa husmandsvilkaar og bli husmand under gaarden. At komme i besiddelse af eget hjem i den tid var omtrent haabløst for en almindelig arbejdsmand, da arbejdslønnen var lav, og ofte noksaa kostbart var brødstoffet og andre livsfornødenheder. Engebret leiede da en plads og blev husmand til 1880. Da flyttede han til Eiker i nærheden af Gaugesund og blev husmand til gaarden Wolstad, hvor han var i 4 aar. Deraf kommer navnet Wolstad istedenfor Nybek, som var hans fødested i Sigdal. ∫ 1884 forlod han Norge med hele sin familie, hustru og 6 børn, og kom direkte her til Spring Grove, hvor han nogle aar efter kjøbte 40 acres land, som han byggede hus paa og blev saa farmer. Hans hustru døde i 1910, og et par

aar efter folgte han farmen og kjøbte hus i byen Spring Grove og bor fremdeles der. Deres børn er: Anna, Kristoffer, Engebret, Hans, Oline, Steinar og Kristen. Anna, den ældste, udvandrede i 1880 og har opholdt sig i omegnen af Spring Grove. Kristoffer blev gift med Aase, født Milsen, og bor i Montana. Engebret bor i Wilmington, Minn. Hans blev gift med Marie, født Tryhus og er farmer i Wilmington. Steinar, gift med en datter til Gunder Oset, bor i nærheden af Mabel, Minn. Kristen bor i Chief River Falls, Minn. Oline er hjemme hos faderen.

Torger Haugen var en tvillingbror til Marie Wolstad, hvis pigenaavn som før nævnt var Marie Kristoffersdatter Rundhaug. Deres far Kristoffer døde medens disse tvillingbørn var imaa og Torger kom da i en meget ung alder til Even Haugen og hustru Goro, hvor han blev opfostreret. ∫ 1852 udvandrede Even Haugen og hustru til Amerika, samt adoptiv sønnen Torger, og bosatte sig først i Wisconsin i to aar. ∫ 1854 kom Even Haugen til Spring Grove og kjøbte land i nærheden af byen og bodde her til sin død. Vaaren 1880 reiste Even Haugen til Norge for at se igjen sit fødested i Sigdal, og tale med sine slegtninger og venner fra ungdomstiden. Kommen tilbage til New York om høsten i september, blev han syg og døde nogle dage efter han kom hjem igjen til Spring Grove. Hustruen Goro levede i mange aar efter, og farmen eies nu af Ole N. Blegeberg.

Torger Haugen fulgte ogsaa med sine fosterforældre her til Spring Grove, hvor han opholdt sig til borgerkrigen brød ud. Da lod han sig hverve til soldat og blev sendt ud i vesten for at vogte paa rødhuderne som i 1862 gjorde oprør mod den hvide mand som havde taget deres jagtmarker i besiddelse. Kommen tilbage fra krigen kjøbte han land i Wilmington som han bodde paa til sin død. Han var gift med Kjersti, født

Ellingsbraaten, som endnu lever og bor paa farmen. Deres børn som lever er følgende: Helge, gift med en datter til Bjørn Ellingsbraaten, bor i Spring Grove town som farmer. Kristoffer, Ole Edwin og Karl, bor paa farsfarmen.

En mand som staar i manges erindring i Spring Grove og Wilmington og ligesaa blandt dem som er flyttet ud herfra og bor nu i Dakotastaterne og Montana, er skolelærer Halvor M. Lie. Han var født i Vinje øvre Telemarken den 23de april 1852, og kom til Amerika sammen med sine forældre i en ung alder. Hans forældre bosatte sig ved Troy Wisconsin, hvor sønnen Halvor voksede op. Efter konfirmationen rejste han til Luther College, Decorah, for at uddanne sig til skolelærer, og tog saa et kursus ved højskolen i Winona, Minn. Efter saa at have tilegnet sig den fornødne kundskab og faaet eksamenspapir som fuldt ud dygtig til lærergjerningen, fik han ansættelse i skoledistriktet No. 53, Wilmington township, og virkede der omtrent 25 aar. Han købte 40 acres land en halv mil fra skolehuset og byggede der sig et hjem og drev farming ved siden af skolegerningen. Efter grundlæggelsen af sit hjem blev han gift med Johanna, født Knatterud, der skænkede ham flere børn som nu bor spredt omkring her i nordvesten.

Men under sin virksomhed som skolelærer, baade som norsk religionslærer og engelsk common-skolelærer, blev han angrebet af astma, og trods doktor og medicin gik sygdommen over til halstæring, der i mai maaned 1898 endte hans liv. Nogle aar efter døde ogsaa hustruens af lungebetændelse, og børnene, som da blev forældreløse, bodde fremdeles paa farmen nogle aar indtil den blev solgt og de da maatte forlade barndomshjemmet.

Halvor M. Lie var den første som blev begravet paa den nuværende gravplads i Spring Grove, hvilket før er nævnt i disse skrifter.

Naar jeg nu læser Peer Strømmes erindringer fra sine skoledage ved Luther College i Decorah, hvori han omtaler de forskellige lærere der, saa mindes jeg hvad Halvor M. Lie fortalte mig fra sine skoledage om baade Prof. L. Larsen og Siewers og at han var enig med førstnævnte i bedømmelsen af disse to lærere. Jeg synes erindre at Strømme fortalte mig at han og S. M. Lie var skoleelever omtrent paa samme tid ved Luther College.

Halvor M. Lie, saavel som Peer Strømme, omtalte bestandig Prof. Larsen som en ædel mand, en mand som man maatte omfatte med høiagtelse, kjærlighed og velvilie. Han beundrede den mand for sin praktiske maade at holde orden paa i skolen, og han tænkte ved sig selv at skulde han nogensinde bli skolelærer saa vilde han bruge den maade at holde orden i skolen paa som han saa Prof. Larsen brugte. Hans ønske gik da i opfyldelse. Lærer blev han, og orden holdt han saa skoledistriktet No. 53 har hverken før eller siden haft saa dygtig lærer som Halvor M. Lie var. Ved at være lærer baade i norsk og engelsk, og saa være knyttet til skolen aar efter aar, lærte han børnenes karakter at kjende, baade deres svage og sterke sider, og kunde da lede undervisningen derefter. Men Halvor M. Lie var ikke alene en dygtig og samvittighedsfuld lærer der indprentede i børnene de kristelige grundsandheder, saa presten ja bestandig at børnene som gik til konfirmation fra S. M. Lies skoledistrikt var de bedste til at svare ved overhøringen, men han ivrede meget for god læsning og fik saaledes oprettet et bibliotek paa flere hundrede bind som blev flittig brugt af folket i distriktet. I en debatforening som han var med at oprette og deltog i blev politiske, økonomiske og videnskabelige spørgsmål drøftet. Ligesaa var han en af dem som fik oprettet en afholdsforening her, og var næsten hele tiden, den bestod, dens formand.

Vi kommer til at berette lidt mere om denne mand senere i forbindelse med nogle erindringer som en god ven, der nu bor i Dakota har sendt mig.

Andreas Gaugestad var født i søndre Land den 16de juni 1841. I 1863 blev han gift med en pige ved navn Marte, der ogsaa var fra samme bygd. I 1868 udbandrede de til Amerika og kom direkte her til Wilmington, hvor de leiede hus af Thomas Tryhus for midlertidigt opholdssted de første 4 aar, og købte saa land, som han byggede hus paa og blev farmer.

I deres egteskab er 11 børn fødte, hvoraf 6 nu lever, nemlig: Mrs. Claus Hefte, bor ved Taber, Canada. Mrs. Julius Selnes bor i Spring Grove. Mrs. Albert Sylling, samt Nils, Peter og Olaf, der alle bor i Wilmington.

Andreas Gaugestad døde i december 1915 og enken bor paa hjemstedet.

Andreas Gaugestad var en tro arbejder og en højt respekteret mand. Han havde lært snedkerhaandverket i Norge og dette arbejde drev han ogsaa med i mange aar efter han kom her. Mange er de vaaningshuse og ladebygninger som Andreas Gaugestad har sat op i Wilmington og omkringliggende township. Han var ogsaa meget interesseret i kirkelige anliggender, og blev med familie optaget som medlem af Wilmington menighed den 21de december 1872. Han blev da ved optagelsen som medlem af menigheden valgt til kirkeværge (janitor) hvilket embede han indehadde i 30 aar, eller til 1902.

En bror af Andreas Gaugestad kom ogsaa over til Amerika og ligesaa en søster, gift med Edward Holm, der bor paa Blackhammer. Broderen Ole rejste ud til Nord Dakota, men kom om nogle aar tilbage til Wilmington, hvor han nu fremdeles bor.

(Fortsættes.)

Vil det norske folk i Amerika det?

Paa de steder hvor det er mulig, bør det norske folk slutte sig, som nation, til hospitalsagen for at oprette hospital og for at faa igang sygepleierske-skoler, som en del af sit arbejde og virksomhet i dette land. Noget bemærkninger angaaende dette emne kunde kanske ikke være ute av veien i „Samband“.

De norsk-amerikanske anstalter er noksaa talrike. Kirkens arbeidsmark leverer mange respektable beviser for norsk foretagelse i dette land. De har for det første sin kjede av menigheter og kirker spredt baade vidt og bredt, baade her og der, over hele Amerika — gjennom en hel del av Canada og helt til Alaska — som et net over de Forenede Stater og nærliggende lande, belagt og omslørt, saa det næsten ikke findes det sted hvor der bor et dusin norske familier sammen, i by eller paa land, hvor ialfald en liten snip av nettet ikke naar. Og det bringer berøring med de dermed forbundne høiere læreanstalter og andre skoler samt alderdomshjem og børnehjem, hvor som helst man har magtet det og vise raad har fundet det nødvendig.

Hvem kan med rette være andet end glad over disse beviser paa et virksomt folk, et fremfridnets og fremtidens folk, som har hat mod i barm og kraft i arm nok til at bane veien for egen indsats i denne verdensdels kulturliv paa dette omraade! Alt dette er gjort paa blot lidt over halv hundrede aar. Og vi spør, hvad mon vi faar se naar hundredaaret er fuldt rullet op for vore øine, dersom verden staar og arbeidet fortsættes og utvides. Faar vi se, at sykehusgjerningen har faat sin tilbørlige plass og er blit oplyst og dyrket blandt os?

La os se til at vi begynner nu for alvor med det arbejde, at bygge hospital og oprette sygepleierskeskoler med den samme interesse og paa de samme grundprincipper som vore øvrige an-

stalter er bygget. Graniser vi statistiken og faar se hvem som eier og driver hospitalerne i landet, saa faar vi erfare, at de allerfleste er for os men ikke av os. Vare en forsvindende liten brøkdelen er av os, det vil si, hospital som eies og drives av norske.

Bed første gjeft kan det synes meget bra, det; ti det kan se ut som et bevis for at karsheten staar paa høi fot hos os, og at der maa derfor være svært liten trang til noget saadant som sykehus eller hospital, for det norske folks vedkommende, i sammenligning katolikerne f. eks. Men dersom det var saa, saa maatte der være forfærdelig megen sygdom blandt katolikerne, ti de har de største hospitaler næsten overalt.

Smidlertid forholder det sig nok heller saa, at der procentvis er likejaa megen sygdom hos de norske og at de store hospitaler florerer paa disses bekostning, som i sygdomstilfælde maa, saa at si, la sig pleie i fremmed hus, hvormeget de til andre tider synes at foretrække at være blandt og holde sig til sine egne.

Men om det var saa heldig at vi var immune for baciller og alt andet som er skyld i sygdom, at vi slet ikke trængte til hospital for vort eget vedkommende, hvilket dog ikke er tilfældet, hvorfor ikke opta arbeidet av andre hensyn, som en næstekjærlighets øvelse f. eks.? Og hvorfor ha vort eget stel for alt som angaar vort folks timelige og evige vel paa alle andre omraader, og la andres stel være godt nok for os naar vi blir syk?

Hospitalssaken er ingen nyfiken ide. Hospital er ingenlunde en indretning som hører bare med blandt nutidens opfindelser, som maasse enkelte tror, og som man mener man kan vælge at ha eller ikke at ville ha, alt efter som man uvilkaarlig maatte foretrække. Derimot er de en ordentlig bekvemmelighet, som hører med i et folks samfundsordning, der slet ikke kan siges at

bære fuldstændig uten at ha anstalter for alt sit folk, syke saavel som friske.

Hospital har været til i flere tusen aar. Engang i tiden var det endog stik og brut, at landsstyret ved lov forordnet, at der maatte være en hospitalsseng tilgjengelig for hvert hundrede av landets befolkning, og dette var saalænge som to tusen aar tilbake.

Min mening er den, at det norske folk har en opgave at løse paa dette omraade, at gjøre det til en nationalsak, enten med eller utenfor kirkens forbindelse, at oprette og drive hospitaler og utdanne sykepleiersker til ogsaa at gaa ut i hjemmene og pleie syke folk. Det er en gjerning som er megen pris værd. Det er en gjerning, som fremfor noget andet i verden hører under kjærlighetsbudet. Det er en stor og herlig tanke, det at man organiserer sig og staar sammen for at møte og hjelpe den syke og lidende, som kommer eller som blir bragt ind og trænger hus og pleie.

Selvt bør denne virksomhet ordnes i forbindelse med kirken, for at den kan sikres drift i den rette aand og flædes i det rette alvor, og for at hindre saavidt som mulig at arbeidet blir tat i egenmytighetens tjeneste, istedetfor at være kristenkjærlighets trang til, først og fremst, at være den syke og lidende til hjælp. Det bør med fuld ret siges om det: „Seg var syk og J besøkte mig.“

Og det er min mening, at den norske kvinde har jæregne gaver for denne gjerning, som gir det norske folk et stort fortrin i at oprette egne hospitaler og drive arbeidet forbundet dermed, og at sætte det norske stempel paa sin indsats i hospitalsvirksomheten, paa en saadan værdig og fortjenstfull maa-te, at den norske „Nurse“ vil vinde berømmelse overalt, og at norske hospitaler blir efterspurgt og norske sykepleiersker blir tilfaldt fremfor nogen av de andre.

Jeg vil faa lov til at fremsætte det **forslag**, at det norske folk i sine sammenkomster, møter og foreninger, optar hospitaletaken til drøftelse, for at man kan komme til grundig forstaaelse av det emne og at faa grundlagt en gavnlig praktisk hospitaletvirksomhet i dette land, som **vort** indlæg i samfundets velgjørenhetsarbeide.

* * *

Det være mig tillatt i denne forbindelse at omtale **Den norske hospital forening** i St. Paul, Minn., som eier og driver St. Paul Hospital, og i femten aar har utfoldet en utstrakt virksomhet og har gjort sin del blandt de forskjellige norske tiltak i denne retning.

Foreningen blev organiseret i 1901 for at pleie syke for en maatelig betaling og for at kunne gi fri pleie til saa mange fattige syke som mulig kunde være, og endvidere med det maal at oplære og utdanne Nurses. Dens grundlov blev utarbeidet og godkjendt av profesjorerne J. B. Frich, Joh. Mvisaker, S. G. Stub, D. E. Brandt samt dhr. Arne Mneis, Chr. Brandt, Harald J. Lohrbauer, Pastor Thomas Nilsson og Dr. Saldor Sneve, korporationens „charter members“ med S. J. Lohrbauer som præsident. Henved hundrede medlemmer sluttet sig til foreningen. Den oprettet først **Luther Hospital** paa 10de og John Sts. og drev der sin forretning i tolv aar, som den tror til stor nytte.

Som bevis for den paastand, som ovenfor er gjort om den tillid og paastjønneelse, som norskerne er istand til at naa i hospitalarbeidet, kan opplyses, at allerede det første aar blev foreningen tilstaaet en gave fra en skotlænder, som uten videre skjenket syv murstensbygninger og grundeierdomme med en værdi av \$40,000.00 til den Norske Hospital Forening, hvis arbeide derefter blev betydelig utvidet.

Det viste sig snart, at endog disse bekvemmeligheter ikke raf

St. Paul (norske) hospital.

til. Søfningen blev saa stor, at der om kort tid maatte gøres noget for at anskaffe mere rum, og dette blev opnaadd gennem et fordelagtig handelsbytte, saa Hospitalforeningen kom i besiddelse af en utmerket eiendom ganske nær oppe ved den nye kapitolbygning, et kvartal i øst for denne, paa University Ave. og Robert St. Bygningen staar i solbakken i en vakker have, saa høit at man har udsigt over byen mod syd lige mod Mississippien bredder. Foreningens samlede eiendom har en værdi af \$165,000.00. Omtrent tre hundrede medlemmer har i den senere tid sluttet sig til foreningen. Det er et hospital med 75 jenge, men har maattet skaffe plads for op til 80 patienter somme tider.

Ved siden af hospitalbygningen er en vakker bygning med plads til 30 nurses, og der er 28 i The St. Paul Hospital Nurses Training School, hvis bestyrer er Miss Herborg Reque, supt. of Nurses.

Hospitalet har en lægestab paa 28 med Dr. Eduard Voeckmann og Dr. James S. Gilfillan henholdsvis Chiefs for the Consulting Staff og Medical and Surgical Staff.

Det første aar havde det nye hospital omtrent 1400 patienter, og for det andet aar, som nu er snart tilende, vil der komme til at bli noget over 1500 patienter.

Hospitalet mangler fremdeles bekvemmeligheder, især private værelser og plads til endel av tjenereskabet, og direktionen har for nærværende under overveielse utkast til en tilbygning.

Foreningen arbejder for nærværende med at forøge sit medlemsantal til henimot et par tusen som maal, og sender i mellemstunderne sin bestyrer ut for at virke for dette siemed, efter som tiden tillater det. Hensigten er at gjøre dette til et i videst mulig forstand fælles foretgende for det norske folk, som kan bestemme hospitalets maal og virksomhet og bibeholde dets karakter og for at det kan i fuldeste mon gjøre godt.

Hospitalet har hele tiden klaret sine utgifter og har hvert aar ydet mer eller mindre fri tjeneste for fattige syke, og det uten at ha nogen fattigkasse eller særegne indtægter for dette maal. Hospitalets embedsmænd er Prof. dr. G. G. Stub, præsident. Kjøbmand N. C. Floan, vicepræsident Supt. U. S. Wails, D. G. Regaard, sekretær. Konsul E. G. Hobe, kassierer. Miss Herborg Reque, Supt. of Nurses. J. E. Gaugen, manager.

Med henblik paa det foregaaende forslag og indlæg for hospitalssaken i sin almindelighet og for en almindelig norsk-national bevægelse, bygget paa hvad han tror vi som folk besidder av færgaver for dette maal, samt med henstilling til norsk velgjørenhets utfoldelse, har undertegnede tillatt sig at gi i korte træk litt om dette forsøk, som har formaadd at række saavidt frem mot det antydede formaal, her i St. Paul, og ved denne anledning at gi tilbedste litt om dets virke som et blandt de andre tiltak i samme retning blandt bort folk. Være derfor baade denne forenings virke, saavel som alle andre lignende norske bevegelsers stræv i samme retning, anbefalet til alvorlig eftertanke, og især til praktisk handling.

Ørbødigst,

J. E. Gaugen.

Valdriser i Door og nordre ende af Kewanee county, Wis.

N.

Settlingen af Valdriser her gaar ikke længere tilbage end 1870. Arne Knutson (Arne paa Maigare som han ogsaa kaldtes) fra Manitowoc, hadde fundet ud, at her saa igjen en landstrimmel som endda ikke var settlet paa, og efter at han selv hadde kjøbt et landstykke i Ahnapee town, Kewanee county og settlet ned, ledede han siden flere her op af dem, der, for for-

tere eller længere tid, før bodde i Manitowoc-*skogen*. Saaledes opstod med tiden et større valdrisfjeltlement ogsaa i denne affrog af Wisconsin.

Arne Knutson blev i 1868 gift med Emma Goverjon, en datter af Gover Goverjon fra Vestre Slidre, og hustru Maren, født i nærheden af Kristiania. De kom over til Amerika i begyndelsen af 50-aarene. Gover og nogle af børnene døde af kolera, og Maren blev senere gift med en danske ved navn Jacobson. De havde en søn, Freddie. Saa blev Maren enke igjen, men blev efter en tid atter gift med Galdor Galdorsen (Bakkejordet) fra Skrautvaal. I mars 1871 flyttede de fra Manitowoc og hid til Door county og begyndte at rydde sig et hjem i denne svære skog.

Men jeg maa tilbage til Arne Knutson. Paa sit land byggede han sig i 1870 et loghus af cedartømmer og det staar endnu og er saaledes det ældste hus iblandt norserne i dette fjeltlement. Arne var vinteren 1870 og 1871 clerk hos W. Horn, nede ved Lake Michigan og sommeren efter flyttet han tilbage til Manitowoc og drev „store“ der en tid, flyttet saa til Chicago med familie, men er for flere aar siden død. Det meste af familien bor i Chicago endnu, men hvor mange barn de havde, kjender jeg ikke til.

Sit land her solgte Arne til Engebret D. Biste (eller Norvigt). Denne begyndte der i 1871 og efter et aars forløb giftede han pigen Verit Svennesie. Engebret er død for flere aar tilbage. Enken og deres 8 barn, som voksede til lidt om senn, lever vist alle endnu. Marie, den ældste i flokken, reiste til Norge, blev gift og bor i eller i nærheden af Kristiania. Oscar bor nord i Michigan og har baade familie og hjem. Oline er gift og bor i Colorado. Mathilde og familie i Marinette, Wis. Emma var gift med Ole C. Rye (søn af Østen Christianson Rye), men Ole døde af tæring i august sidstleden. Emma har

3 barn og hun har farm tæt ind til forældrenes. Ella er gift med Nils Pederson, en af sønnerne efter Kristen P. Rudi eller Dalen. Edwin, gift med Julia Kristianson Rye, en datter af O. C. Rye, har sine forældres hjem, og der har ogsaa Engebret Bistes enke sit hjem. Saa er det igjen den yngste i denne familie, nemlig Manda. Hun er ikke gift og arbejder, snart her snart der.

Gullif Gullifson, ogsaa kaldt Gullif i Sætun, født i Hegge, Østre Slidre, kom til Manitowoc i 1857. Blev gift med Sigrid Madsen fra Wang. De flyttede herop i 1870, ryddet og bygget sig et hjem, folgte dette og begyndte paa ny igjen og fik sig atter et. Begge er dog døde for nogle aar siden. De havde en stor barneflok og nogle af disse er ogsaa døde. En af de yngste jenter og hendes mand, e trur han æ airis, har nu forældrenes sidste hjem. De øvrige børn kjender jeg lidt til hvor de er bosatte nu.

Ole D. Biste, bror til Engebret, kom ogsaa hid fra Manitowoc county i 1871. Han blev efter nogle aars forløb gift med Kari S. Govi fra Østre Slidre. De bosatte sig i Town of Forestville, fik en stor flok børn, men for omtrent 25 aar siden flyttede de til Wood county, hvor de fik sig et vakert stykke land. Deres yngste søn Martin har nu farmen og de to gamle har sit hjem hos ham. Deres øvrige børn kjender jeg mindre til hvor de er, hvorfor jeg undlader at sige noget om dem.

Arne L. Orderdalen, fra Skrautvaal, kom til Amerika i 1868 og landede ogsaa først i Manitowoc-*skogen*. Han bosatte sig paa sit land i 1870, giftede sig i 1872 med Ragnhild S. Sebusødegarden fra Skrautvaal. De har ialt hat 7 børn, hvoraf 4 er døde. Deres 2 ældste gutter, som døde, var de første som begravedes paa Tanum gravsted. De to andre døde senere og er bilagte paa Forest menigheds gravsted, da familien siden denne menigheds organisering har tilhørt den. Datteren

Julia er gift med Oscar Rudi (søn af Ole Rudi). Theodore og Barbro er ugift og er saaledes hjemme og det kan ogsaa trænges nu, da begge forældrene alt er lidt over de iytti.

Vi kommer nu ind i Door county og vil da stanse først hos Galdor Larson Sebusdegaarden. Denne familie er ogsaa fra Skrautvaal, kom her tillands sommeren 1866, og landede ogsaa i Manitowoc-skogen. Det meste af familien flyttede hid sommeren 1871 og begyndte at rydde og bygge, omtrent som de andre maatte gjøre som kom hid. Som før nævnt blev Ragnhild gift med Arne T. Orderdalen, Marit giftede en tysker, er enke og bor i Green Bay. Gjertrud blev gift med vesse Ola paa Sæle. Han er død for en del aar siden og enken giftede sig igjen med Kristen Okskov og de har i mange aar bodd i Minnesota. Harry Larson, som han kaldtes, er gift og driver „store business“ i Iowa. Barbro, som er efter S. Larsons andet ægteskab, blev gift med Peder, ældste søn af Peder i Dalen, eller Rudi. De var endel aar vest i Idaho, men de selv og de meste af børnene kom for nogle aar siden tilbage til Door county, hvor de nu bor. S. A. Larson blev gift med Marit Anderson og har de gamles hjem. De har hat 8 barn. To døde som smaa, den ældste søn Martin er gift med Ida Galvorson, har 4 barn og har hjem for sig selv. Esther, den eneste jente i familien, er lærerinde. De øvrige 4 gutter er hjemme. Gamle Galdor Larson er død for en del aar siden, ligeledes hans tredie hustru, begge godt og vel sine otti aar gamle.

Ole Knutson Braaten og hustru Anne, født Haugen, begge fra Hegge, Østre Slidre, kom til Manitowoc-skogen i 1868 og flyttede til Door county i 1871, hvor de ogsaa ryddede skogen væk og byggede sig op et hjem. De havde ialt 9 barn hvoraf de seks lever. Et par af gutterne er i Wood county, Ole har de gamles hjem og en af jenterne bor ogsaa her. En jente er i

Menominee, Mich., og en i St. Paul. Anne er for en del aar siden død og Ole Knutson den ældre er hos sønnen Ole den yngre. (Fortsættes.)

Valdriser i Pope County, Minn. — Iver Sippe.

Nu da juletiden var omtrent forbi og jeg ikke havde større at bestille, randt det mig i tanke, at vi sjelden hører fra eller om de „staute“ valdriser i Pope County, og jeg sa da til mig selv, at her kan jeg ta mig til med noget — det vil si, om „Samband“ vil ta imot noget jaadant som lidt livshistorie, karakteristisk, alvor og spøk, fra og om valdriser som jeg maatte komme til at skrive om. Nu mig maa man da ikke vente noget stort. Men da de som er bedre utrustet dertil, tier, saa har jeg da saamegen skrivekløe og godt mod, at jeg drar iveri al-likkevel.

Jeg gir da Iver J. Sippe første plads; thi baade er han av alle agtet og er og har været særdeles fremstødt i politiske og offentlige stillinger. Han er født paa gaarden Sippe i Nordre Murdal, Valdres, den 23de december 1847, av foreldrene Iver Iversen Sippe og Marit Engebretsdatter, født Fodnes, Nordre Murdal. Iver utvandrede til Amerika vaaren 1868 og kom til Manitowoc County, Wisconsin, i juni maaned. Han kom der i arbeide i skogen, i „pineries“ og som kalkbrænder henved tre aar. Saa kom han til Pope County i slutningen av april maaned, 1871. Den 6te mai tok han homestead, hvorpaa han siden har bodd og arbeidet sig frem til gode kaar, indtil han høsten 1915 kjøpte sig et av de bedste hus i Cyrus, Pope Co., og flyttede og med sin hustru bor nu der.

Den 2den mars 1876 blev Iver gift med Anne Eriksdatter Bratstigen, ogsaa fra Nordre Murdal, og har med hende havt tolv børn — fire gutter og otte piker. Tre er døde, nemlig

en gut og to pifer. Den ene av disse var voksen og gift med L. Tangen, og ved sin bortgang fire aar derefter efterlot sig to børn, hvorav den ene ogsaa er død.

Av de øvrige børn er fem gifte og bor i Pope County, nemlig, Maria gift med Carl Tangen, Kristine gift med Andreas Kjera, Sofie gift med Johan Kjera, Anton gift med Ragnhild Rognaas fra Sioux Falls, Bernhard gift med Anna Thompson. Dertil er to av børnene gift og bor i North Dakota, nemlig, John Hippe gift med Martha Gutlo (Gudbrandsdøl) og Ida gift med Olaf Myhre (fra søndre Trondhjems stift). To av børnene er ugifte: Julia gradueret sykepleierse hos Dr. Boeckmann, fortiden ansat ved Battle Mountain Sanatorium, S. Dak., og Inga, graduent i norske og engelske sprog, fra Sioux Falls Lutheran Normal School, er for det meste beskæftiget som lærerinde baade ved norske og amerikanske skoler.

Inden sociale, kirkelige og politiske kredse har Iver Hippe været en ledende mand, hvilket noksom fremgaar derav at han har været Townclerk i 34 aar, han tjener nu i sit tolvte aar som County Commissioner, og har i tretten aar fungeret som kasserer for White Bear Farmers Insurance Co. Han har en 25 aars erfaring ved skifteretten som administrator, executor og formynder. I sidstnævnte egenskab, idet han forsvarte umyndiges ret ved district court, paadrog han sig et maskin-kompanis had, men kompaniet maatte forlate retten med en lang næse og pengetap. Som fredsdommer har han baade lovlig forenet giftelystne folk og haandhævet statens love ved at ilægge overtrædere bøder.

Han var ogsaa med at organisere Pope County Bladrislag. Han forfattede dets regler og forfatning, som blev enstemmig vedtaget uten forandringer, og ledet lagets første stevne, og er nu dets vice-formand.

Skjønt beæret med de mange tillidshverv han har været betrodd og skjønt meget optaget med offentlige gjøremaal, har han ikke glemt at vareta og røgte sin farm. Paa sit hjemsted har han plantet 10 acres med skog, som nu pryder den før nøgne prærie. De engang smaa og tarvelige bygninger har han avløst med store og moderne hus. Alt sten- og murerarbeide paa disse har han selv utført, og det er noget av det bedste og solideste av det slags i Pope County. Han har faaet megen ros for arbeide av dette slags, av hvilket han har utført meget baade for sine naboer og ellers i det town han har bodd i. Og hvad han fra alt dette har opsparet har han anvendt til at kjøpe land, saa at han nu eier 540 acres av det bedste and man kan ønske sig. Dertil har han hjulpet manges megen smaa laan og endog gaver.

Men med alt dette om Mr. Hippe er ogsaa lidt om Mrs. Hippe paa sin plads. Hun har røgtet og passet sit hus som ikke mange kan være istand til. Og jeg tror vist ingen kunde være mer rørig og aandsfri end hun er efter sin alder. Hendes hus har altid været aabent for alle. Alle har hun trafeteret med det bedste hun kunde formaa og beviist dem al mulig ære og opmerksomhet. Derfor har ogsaa alle set op til hende som en av de bedste kvinder i sit nabolag og stor hæder og vel-signelse er blit hendes del.

For ikke at skrøte Mr. Hippe op altfor meget saa han blir stolt derover er det bedst jeg nu slutter med ham, og næste gang fortæller lidt om en anden bra kar.

Glenwood, Minn.

E. J. Dahly.

Nogle smaa fortællinger om kjempen Hans Reianæs.

W. L. Wick.

Hans Reianæs var en kjempe i sine dage. Navnet blev ogsaa skrevet Regenes og hørte hjemme paa Rennesøes ørster

pynt. Han var søn av en gaardbruger, var født omtrent 1800 eller straks før det aar, og som ung gut arbeidet han paa gaarden, og dertil slakkede om mer og mindre paa sjøen efter fisken. I hans slegt var de alle staute karer og jagnet siger, „at den som fik et nappetag med Reianæslegten fik søle følgerne derav i flere dage efterpaa.“ En yngre bror, Anders Reianæs og hans døtre kjendte jeg godt som smaagut i syttiaarene. De var staute, dygtige folk, som dertil var avholdt. „De kunde,“ siges der, „baade ved not og ved andet arbejde hjelpe sig selv, for de var baade kraftige og dertil findrige til at faa arbeidet fra sig.“

Hans var en dygtig gut, som kunde slaa fra sig baade paa omgangsfløen og naar de gif for presten, men han var ogsaa taalig og tilbakeholden og kom ikke ofte i flammeri med sine kamerater. Syntes Hans at nogen tok for haardt i nogen mindre gut, som ikke kunde forsvare sig, saa haendte det at han kunde riiste franglefantens saa heftigt at denne sent glemte det kraftige grep av fredsmæglerens fingre.

Hans var ikke sin styrke bevidst før en dag, han var med at rulle tønner fulde med sild ind paa søhøjet nede i Vaagen. Han blev kjed av det arbeide og fik saa fat paa et stykke kjæting, og kom saa bærende med to tønner om gangen saa gulvet var paa at sprække under tyngden, til hans fars store forundring.

Da han blev voksen kom han tilhøjs og reiste som matros og skibsfører langs kysten og til Sverige og Danmark. Det haendte til sine tider at mandskapet kunde komme i flammeri i kystbyerne og Hans maatte i slike tilfælder komme sine kamerater tilhjælp. Mange er de historier som kan fortælle om jaadanne sjømænds sammenstøt.

Engang laa Hans i Gøteborg med sildelest og ventede paa god vind. Om kvælden kom han med følge ind i et danseshus,

og han kom der til at danse med en „svenff flicka“, og en drukken svenske, som hadde et daarligt ord, vilde sætte foten for norffen for at faa ham til at falde. Hans gjorde sit bedste for at undgaa ham, da husets folk advaret ham, at manden var en farlig fyr, baade stærk og sæl, iær naar han var drukken. Det blev til det at han maatte prøve styrke med kjæmpen, som kom Hans like i brystet. Hans var ikke længe om at hvide slaaskjæmpen ud ad døren og ned den høie trap. „Nu,“ sa Hans, „spil op, spillemand. Han kjæm inkje tebars.“

Engang han var hjemme skulde Hans ro til Lou for at male noget byg til julen. Han rodde i al taalighet i en jolle dygtig lastet med byg, da doktorfrydjen med flere rorskarle kom like i fjølvandet paa „Regenesen“ derute paa Gillefjorden. Det var en stille og deilig vinterdag. Det saa ut som de vilde prøve denne rorsmand, og saa satte han sig til at ro saa det foskede ind over jollen. Da de kom tillands maatte doktoren faa eksaminere rorsmanden og skal ha sagt, at denne kjæmpe har „dobbelte fener“ og hører til rifelegten som ikke er at maales med almindelige skabninger.

Hans flyttet senere til Haugefjord og blev der gift og eiet selv en jægt, som han i flere aar styrte paa nordland og østland. Han brukte ikke fuldt mandskap, men reiste helst med nogle smaagutter og tok selv i naar det var nødvendigt. Det haendte i storm at han tok i seilet saa tauget brast, og han maatte helst passe sig for at ta i for haardt naar han skulde udføre noget hvorpaa magt skulde anvendes.

En dag skulde Hans ind over Eidet og kom til gaarden Gøversten, hvor en seks staute karer holdt paa med at faa en sten ut av en grøft. Han kom gaaende sagte indover og hilset paa folkene. „Nu,“ bemerket en av arbeidsfolkene, „her trænge me styrke, Hans. G du naage te aa ta i et lufte?“ „De kommer an paa om eg faar tag,“ svarte Reianæsen. De

grov saa lidt mer, og Hans tok av sig hat og trøje, satte saa ryggen mot stenen og rykket et par gange, og med et væltet han stenen langt bort paa akeren. Det tok to heste at skaffe stenen væk senere.

Mange slike historier fortælles om Hans Reianæs, saasom at han løftet silde- og jalttønder alene som den almindelige mand løftet paa skjepper. Alene kunde han utføre det som gjerne tok to eller tre mand at gjøre. Men av slit og slæp minket ogsaa styrken hos denne mand. Mest var det vel en frygtelig nat paa sjøen, da han seilet ind i en „flu“ og jægten sat fast paa grund. Først prøvet han med seil, men saa lagde han i rummet og hiodde tønne paa tønne av sild paa dækket, hvilke mandstapet rullet paa sjøen for at lette lasten. Den nat fik han et knæ som han aldrig kom over. Enten det var nervesvækkelse eller noget andet, vides ikke, men fra den dag var hans mesterkap som kjæmpe endt og han ljev mer tilbastruften og stille.

Hans Reianæs døde i slutten av syttiaarene, en kjendt og agtet og avholdt mand, med det ord paa sig at han ikke hadde brugt sin styrke til nogens fortræd eller til at overrumple andre. Rennesø, denne lille ø, som ligger derute i havspynen like i Nordsjøen, hvis bølger høres fra hver en pynth i ruskeveir og storm, har vel havt mangen en staut gut og mangen tapper sjømand i lange tider tilbafe. Men den har vel aldrig havt en kjæmpe som gamle Hans Reianæs. Som saadan vil han vel til alle tider staa som størst og først.

Sjur Gaave.

Av „Gamalt fraa Numedal“ ved D. D. E.

Det var haarde farer i gamle dage. Folk var ikke saa nervesvage og blodfattige da som nu. Og ikke hentet de dof-

toren heller paa flyvende flekken, om de fik en rispe i fingeren eller hug sig lidt i et ben.

Gamle Sjur Gaave i Lyngdal, bedstefar til Sjur Sigaren, som nu bor paa Gaugan, var en hardhans. Engang hug han sig i den ene læg, men han brød sig ikke noget om det, og drev paa med sit arbeide like godt. Men da slog der sig ondt i jaaret og det blev værre og værre. Rjstet tæredes bort og tilslidst grinte bare benleggen frem. Der var kommet koldbrand i jaaret og han begyndte at forstaa at det gjaldt livet. Men han Sjur gif ikke fra forstanden for det. Først bad han konen sin eller en av børnene om de vilde skjære benet av ham. Men ingen av dem vovet sig til at gjøre noget saadant. Saa tok da et jern og lagde i ilden og saa grep han en jag og begyndte at skjære av benet selv. Men da han hadde jaget en stund, begyndte det at bløde stygt, og saa gjorde det nu ondt ogsaa, saa han maatte slutte med skjæringen. Da gjorde han en slæng med benet imod peisen, av al magt, saa det røf av og stubben danset borti varmen, grep saa det hede jern og svidde saaret med, saa han ikke skude bløde sig ihjel.

Da jaaret var grodd igjen gjorde han sig en træfot, og saa hadde han ikke mere bryderi av „operationen“ end at han blev lidt senere i vendingen. Men traf det sig at han maatte rigtig fort frem, saa kastet han sig paa hesteryggen og red afgaarde.

Nils E. Viste

en af Lanum menigheds ældre medlemmer, har nu affluttet sit dagsverk. Han døde pludselig den 12te februar 1916 og blev den 15de samme maaned stedt til hvile paa menighedens gravsted, fulgt af en stor forsamling. Nils var født i Østre Slidre, Baldris, den 13de februar 1843 (manglede saaledes en dag paa 73 aar). Hans forældre var Engebret Nilson Førstad (Eifrun)

og Ragnhild N. Johnsrud, ældste datter af gamle Johnsruden. De flyttede senere til Viste i Vestre Slidre, men i ottiaarene kom forældrene, med de endnu hjemmeværende barn, over til Amerika og fik sig hjem her. Nils kom her tillands i 1869, og forblev i Manitowoc til han i 1871 giftet sig og flyttede til Clay Banks, Door county. Hans hustru var Ragnhild Halvorson Rudieie og hun fødte en søn, Embrik, som nu er gift og har farsfarmen. Konen døde for omtrent 25 aar siden. Nils blev atter gift, men havde alt i flere aar nu været enkemand igjen. Foruden sønnen og hans familie, efterlader Nils 3 brødre og 4 søstre, alle boende her i Door county. Nils var en af de første Valdriser som nedsatte sig i søndre ende af Door county og havde saaledes hat anledning til at være med at omdanne dette vildnis til en vakker bygd, og hans og de øvriges stræb lykkedes over forventning.

N.

En barnedaab.

N. N. Rudie.

En meget vakker liden gut
 Var fire aar fra daaben —
 Men jeg opmærksom blev tilslut,
 Dg kom med ordets vaaben.

Men tiden gaar jo altid fort,
 Dg gutten mere gavnet!
 Det var, som noget glemtes bort,
 Dg det var netop — navnet!

Et vakker barn har mange navn,
 Saa vil det altid være. —
 I mindet kommer ofte savn;
 Men smaabarn har man kjære,

Men saa var gutten fire aar
 Foruden daabens nytte.
 Velsignelsen man derved faar,
 Den skal man aldrig bytte.

Ved daaben fødes man paany,
 Som skrevet staar i ordet —
 Med daaben — det vil stort bety:
 Bort lys ved naadebordet.

Men presten kom en vakker dag,
 Som ordret var for daaben.
 Alt var istand for denne sag,
 Dg Herrens favn er aaben.

Dg presten talte skjønne ord,
 Vi vilde gjerne høre.
 Til tjenest stod det lille bord,
 Som jeg engang fik gjøre.

Dg det blev guttens døbefont; —
 Der var saa thjt og stille.
 Han glædedes af hjertets grund
 Ved daaben, denne lille.

Han derfor gif til daaben frem;
 Hans moder gif ved siden,
 Dg fadderne, de fulgte dem. —
 Skjönt er det, være liden!

Dg „Morris Alexander“ nu
 Fra samme stund er blevet
 Saa skjönt et navn, — og kom ihu:
 I himlen er det skrevet!

Maa Morris bli til Herrens gavn
 Fra samme stund, og mindes
 Den skjønne fest, da han fik navn,
 Det fagrejte som findes!

Judfrifter paa gamle ølboller.
 (Meddelt ved K. K. Rudie.)

Var vi alle lige rige,
 da vilde den ene ikke den anden vige.
 (Sætedalen 1598).

En bonde drak af mig i nat,
 Og han forløb baade hætte og hat.
 Nu ligger bonden i gadepøl,
 Sjgen staar jeg fuld med godt øl.
 (Sallingdal 1608).

Drik øllet af mig, førend det dovner,
 Og tag din kjærest i favn, førend du sovner,
 saa er hun mild, naar hun vaagner.
 (Ørkedalen 1619).

Bandre varlig,
 Lær sparlig,
 Tiden er farlig,
 Døden kommer snarlig.
 (Telemarken 1622).

Bollen er min søster;
 Thi jeg altid tørster.
 Vil han altid være fuld,
 Da er han mig kjærere end guld.
 (Telemarken 1743).

Den som ikke
 Øl vil drikke
 Maadeligt og med forstand,
 Han jeg sætte
 Vil til dette,
 At han heller drikker vand.
 (Bærdalen 1760).

Drik kongens skaal og ønsk ham fred,
 Langvarigt liv og lykkelighed.
 (Ørkedalen 1763).

Smag paa det, jeg haver inde,
 Drik saa ud det, hver en taar.
 Se saa, om du dør kan finde,
 Naar du ud af hufet gaar.
 (1780).

I dag skjænker værten for penge,
 Vil ei vide af nogen kredit;
 Men i morgen J tørstige drenge
 Skal J drikke for intet og frit.
 (Siljord 1783).

Drik til nødtørst, mens du faar,
 At den stund her er en taar.
 Men se til, at du ei spilde
 At din glæde i et gilbe.
 (1784).

Drik lystigt, broder; thi øllet er sundt,
 Drik, til du sprækker; det er dig undt.
 (Guldalen 1790).

Gemten mand jeg læsse kan;
 Den sekstende faar vel ogsaa et gran.
 Otte gange til tønden jeg gaar;
 Den niende hun paa næsen staar.

(Nordfjord 1823).

Gid Norges grundlov aldrig ryffes,
 Og Norges bønder aldrig tryffes.

(Nordfjord 1823).

* * *

Naar øllet smager allerbedst
 Og pirrer udi panden,
 Da lad ei trøtte være næst,
 Som fryder fut og fanden;
 Thi skriveren med dom og bod
 Dig ingenlunde sparer;

— — — — —
 Men alt tar fut og lensmand hen,
 Og deler med hinanden,
 Der fattes ingen pung hos dem,
 Ei varme sparer fanden.

Øpe brev te Timan Quarve.

Kjære ven.

Før 50 aar sia kunna du o e ta denne astadn imyljo Jessenden o Manfred i to tre høpp, men no æ mō vijt før gamle te dæ, sia du inkje kan koma de te Manfred paa Valdrikslagø, ell e te Jessenden. E faar kji svallø muntle mæ de, men lyt skrivø brev o taffø de so mykji før dæ morosamø brevø, du jendø valdriso den 31tø Dec. 1915 o før den storø gaava, du la inni brevø. Beblen va so snil at han tryktsø dæ i Samband før februar iaar, so alle fæf læsa dæ, o no tæf e me den friheit, at e jende de taf ijøno Samband ifraa me o alle dei andrø. Mø